

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA  
KÉZIRATTÁRÁNAK KATALÓGUSAI  
CATALOGI COLLECTIONIS MANUSCRIPTORUM BIBLIOTHECAE  
ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE

---

1.

F. Csanak Dóra

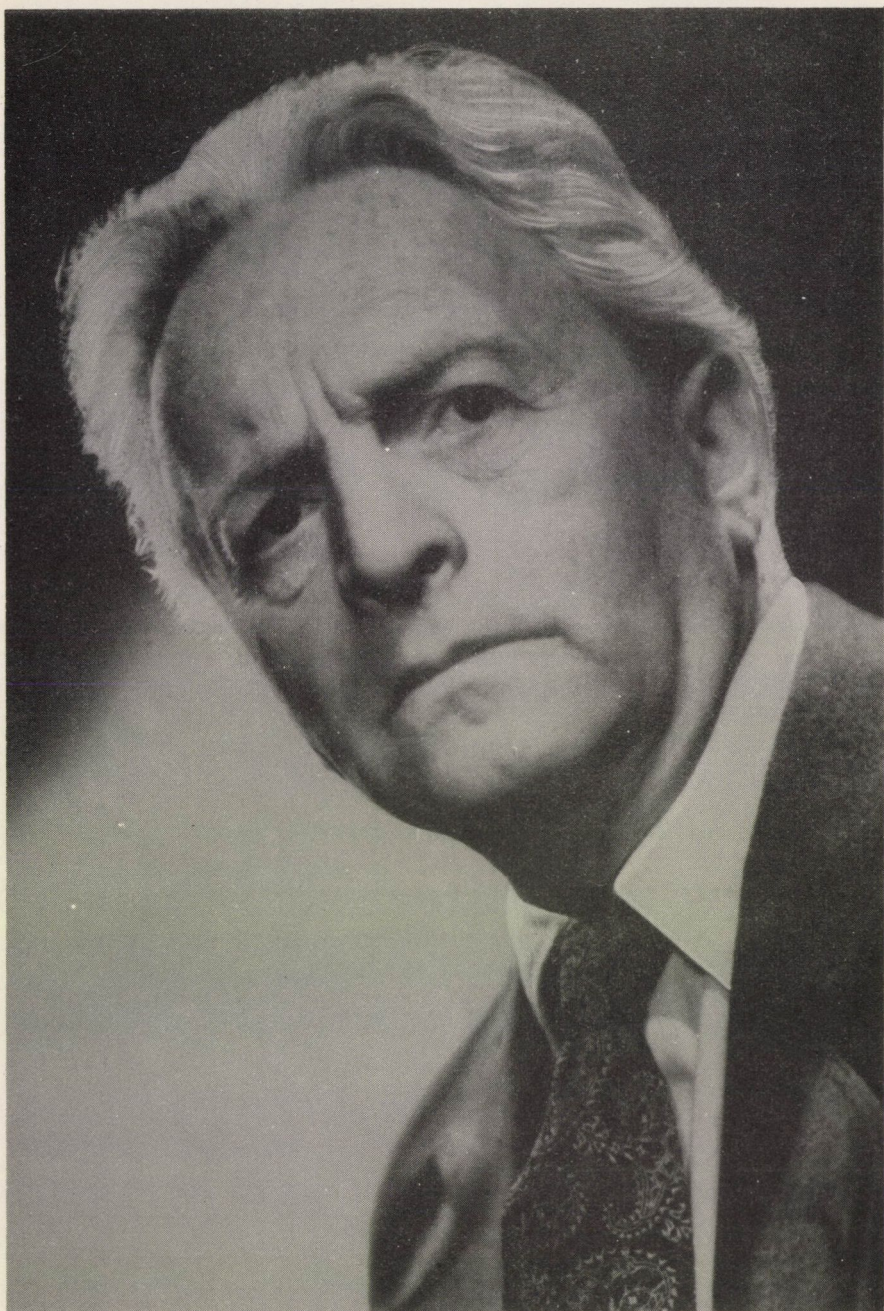
BALÁZS BÉLA HAGYATÉKA  
AZ AKADÉMIAI KÖNYVTÁR KÉZIRATTÁRÁBAN  
(Ms 5009 — Ms 5024)



BUDAPEST, 1967











A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA  
KÉZIRATTÁRÁNAK KATALÓGUSAI  
CATALOGI COLLECTIONIS MANUSCRIPTORUM BIBLIOTHECAE  
ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE

1.

---

F. Csanak Dóra

BALÁZS BÉLA HAGYATÉKA  
AZ AKADÉMIAI KÖNYVTÁR KÉZIRATTÁRÁBAN  
(Ms 5009 — Ms 5024)

2. kiadás



BUDAPEST, 1967

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Igazgató :  
dr. Rózsa György

Készült a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában  
Osztályvezető: dr. Csapodi Csaba

---

Lektorok :  
Bodnár György  
dr. Rejtő István

CSANAK Dóra, F[ülöpné]

Balázs Béla hagyatéka az Akadémiai Könyvtár Kézirattárában.

2. kiad. Bp. 1967. 95 p. 5 t. 24 cm.

| A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára

Kézirattárának Katalógusai. — Catalogi

Collectionis Manuscriptorum Bibliothecae

Academiae Scientiarum Hungaricae. 1. |

Német kiv.

ETO 017.1 (439.151) MTA: 091.5 Balázs B.

## I. ELŐSZÓ

Kézirattárunk régi terve valósul meg az új katalógus-sorozat megindításával. Olyan adósság törlesztéséhez fogtunk hozzá ezzel, aminek sürgősségét egyre jobban éreztük. Hiszen katalógus-publikálás nélkül a kézirattári állomány nagy része holt anyag marad, amelynek használata sokszor szinte a véletlenre van bízva. Mert míg a nyomtatott kiadványok megjelenéséről bibliográfiákból, ismertetésekben minden szakember értesülhet, addig kéziratok lelőhelyéről, hozzáférhetőségéről, sőt gyakran még létezéséről is csak a kézirattári katalógusok adnak fölvilágosítást. S ezért, ha egy-egy hagyaték megszerzéséről, értékes kéziratoknak közgyűjteménybe kerüléséről csak esetleges híradások, szórványos tájékoztatások jelennek meg, akkor hiába vannak a leggondosabban vezetett kézirattári kartoték-katalógusok, a kutatónak nem lehet biztos és állandó értesülése a kéziratok forrásokról. Fáradságos, időtrábló kutatásokkal kell kézirattárról kézirattárra mennie, amíg egy író vagy tudós megfelelő kézirateira, levelezésére, személyi irataira rábukkan. Még nagyobb problémát okoznak az ismeretlen szerzőjű, anonym kéziratok. A kéziratoknak legtöbbször nincs olyan címlapjuk, mint a könyveknek, sőt gyakran még címük sem. Ilyen esetben tehát katalogizáláskor a kéziratáros kénytelen a tartalom alapján önkényes címet konstruálni, az anonym kézirat címfölvétele pedig elsüllyed a betűrendes katalógus céduláinak tíz- és százezrei közé. Nagy kérdés, mikor figyel föl rá egy kutató, mert kézirattárak anyagát sohase tárhatja föl olyan részletes szakkatalógus, mint amilyen a nyomtatott könyvek decimális rendszerű szakkatalógusa.



Most megindított katalógus-sorozatunkban helyet kapnak egyes fontosabb hagyatékokat megfelelő bevezetéssel ismertető kiadványok éppen úgy, mint a kézirtattár régi szakjairól, gyűjteményeiről és új állományáról folyamatosan készülő kötetek. Nem olvastottuk bele azonban a kézirtattárunkban őrzött doktori és kandidátusi disszertációk katalógusának eddig megjelent és a jövőben kiadandó köteteit, mert ezek a 3-5 példányban készített disszertációk u.n. őrzött példánya akadémiai funkciójánál fogva tartozik kézirtattárunk állományába, a valóságban nem igazi kézirat, hanem átmeneti műfaj a kézirat és sokszorosított kiadvány közt.

Budapest, 1966. febr. 26.

Csapodi Csaba

## VORWORT

Mit der Herausgabe der Kataloge der Handschriftensammlung der Ungarischen Akademie der Wissenschaften wird ein seit langer Zeit gehegter Plan verwirklicht, eine alte Schuld getilgt. Ohne gedruckte Kataloge bleibt doch ein grosser Teil des Bestandes einer Handschriftensammlung ein totes Material, dessen Benutzung dem Zufall überlassen ist. Während jeder Forscher aus Bibliographien, Rezensionen das Erscheinen gedruckter Publikationen erfahren kann, orientieren ihn nur die Kataloge der Handschriftensammlungen über Fundort, Zugänglichkeit, sogar über die Existenz der Handschriften. Wenn daher von der Erwerbung wertvoller Handschriften oder eines Nachlasses für eine öffentliche Sammlung nur zufällige Nachrichten, vereinzelte Informationen erscheinen, sind auch die sorgsamsten Kartotek-Kataloge der Handschriftensammlungen ohne Nutzen, der Forscher wird nicht sicher und laufend informiert. Er muss durch mühsame und zeitraubende Forschungen von einer Handschriftensammlung zur anderen gehen, solange er die entsprechenden Handschriften, Briefwechsel, persönlichen Schriftstücke eines Schriftstellers oder eines Gelehrten auffinden kann. Die anonymen Handschriften bedeuten ein noch grösseres Problem. Die meisten Handschriften haben kein Titelblatt wie die Bücher, oft auch keinen Titel. In solchen Fällen muss der Handschriftenbibliothekar auf Grund des Inhalts einen willkürlichen Titel erfinden. Die Titelaufnahme einer solchen Handschrift verschwindet aber unter den Zehn- und Hunderttausenden des alphabetischen Zettelkatalogs. Es ist fraglich, ob ein Forscher darauf aufmerksam wird, da ein solcher ausführlicher Sachkatalog, wie der Dezimal-Katalog für die gedruckten Bücher, eine Handschriftensammlung niemals erschliessen kann.

Diesen Schwierigkeiten helfen die gedruckten Kataloge mit ihren vielseitigen Möglichkeiten für die Bestandeserschliessung ab. Solche Kataloge kann der Forscher in seiner eigenen Institution oder zu Hause studieren, er kann diese auf dem Arbeitstische halten, hat dadurch die Möglichkeit, einen Mikrofilm der nötigen Handschriften aus anderen Städten, fremden Ländern zu bestellen. So wird der gedruckte Handschriftenkatalog ein wichtiges Hilfsmittel der wissenschaftlichen Zusammenarbeit, Dokumentation und internationalen Verbindungen.

In der gegenwärtigen Reihe werden Kataloge erscheinen, die je einen wichtigeren Nachlass mit entsprechender Einleitung erschliessen, weitere Bände werden die alten Fachgruppen, Sammlungen und die neuen Bestände der Handschriftensammlung bearbeiten.

Budapest, 26.2 1966.

Csaba Csapodi



## II. BALÁZS BÉLA HAGYATÉKA AZ AKADÉMIAI KÖNYVTÁR KÉZIRATTÁRÁBAN

### 1. A hagyatéék története

Balázs Béla 1949. május első napjaiban az alábbi sorokat írta feleségének Németországból:

"Berlinről van szó. Megírtam, hogy a német párt, Wilhelm Pieck személyesen interveniál, .... hogy a Párt engedélyével ill. jóváhagyásával évenként hat hónapot (3 x 2 vagy 2 x 3) a D.D.E.F.A. művészi irányítója legyek. Ez ma politikailag világhelyzet!"

(Ms 5021/72.)

A levél további részéből kitűnik, hogy Balázs – aki a Tanácsköztársaság bukása után Bécsbe emigrált, majd Németországban s a Szovjetunióban élt és 1945 után került haza Magyarországra, – ismét külföldre akar áttelepedni. Csak az év felét kívánja ugyan Németországban tölteni, de amikor azt tervezi, hogy idegenben keres magának végleges egzisztenciát, feladatokat, megélhetést és otthont, tulajdonképpen alkotótevékenysége igazi színterét szándékozik külföldre áttenni.

Néhány nappal később hazatért Budapestre, s – felesége naptári feljegyzései szerint – május 9-én agyvérzés érte. Kórházba szállították, ahol 17-én csendesen meghalt. Május 20-án temették.

Felesége szinte egész életében munkatársa is volt. Amig egészsége engedte, maga is dolgozott, később már csak férje ügyeinek intézésében segédkezett, idegennyelvű - főleg francia - levelezését intézte, és gépirónői teendőket végzett számára.

Amikor 1949-ben özvegyen maradt, már 73 éves volt, s az előző tíz évben több súlyos betegségen esett át. Feladatának érezte azonban, hogy férje hagyatékát rendezve adja át az utókornak. A munka teljes elvégzésére már nem futotta erejéből, csak az első lépésig jutott el, elvégezte azt, amit legfontosabbnak tartott. Több példányban legépelte a Balázs életére és munkásságára vonatkozó dokumentumok nagy részét (elsősorban, amelyek élete utolsó éveinek irodalmi és filmművészeti tevékenységére s az ezzel kapcsolatos valódi és vélt sérelmeire vetettek fényt) s a másolatok egy példányát Kodály Zoltán közvetítésével felajánlotta az Akadémiai Könyvtárnak. A könyvtár megbízottja, Gergely Pál 1951. jun. 23. -án átvette az özvegy által sajátkezüleg piros "BB" feliratu viaszpecséttel lezárt bőröndöt, melyre Balázs Béláné sajátkezüleg ráírta az átadás napját és a felbontás megengedett időpontját.

A kéziratokat 23/1951. számon iktatták a kéziratári növedéknaplóba. A bőröndben két meglehetősen sommás lista volt elhelyezve, az egyik - amely teljesebb volt - Keresztury Dezső aláírása szerepel, az Országos Széchényi Könyvtár megbízottjaként tanúsítja, hogy átvette az iratokat megőrzésre.

Néhány évvel később meghalt Balázs Béláné is. A még birtokában lévő kéziratok ekkor végrendelete végrehajtójához, Haász Árpád egyetemi tanárhoz, a Balázs házaspár régi barátjához kerültek. Az Akadémiai Könyvtár 1960 június 21-i dátummal s Köpeczi Béla aláírásával értesítést kapott, hogy megalakult a Balázs Béla bizottság. Feladata Balázs Béla irodalmi és filmművészeti hagyatékának ápolása. A bizottság úgy határozott, hogy a Haász Árpádnál őrzött hagyatékot felajánlja az Akadémiai Könyvtárnak.

A könyvtár megbízottja 1960 június 15-én átvette és elszállította a kéziratokat Haász Árpád lakásáról, s 28/1960. számmal iktatta a kéziratári növedéknaplóban.

Amikor hozzáláttunk a hagyaték rendezéséhez és katalogizálásához, hogy 1966 januárban készen, feldolgozva a kutatók rendelkezésére bocsáthassuk, össze kellett hasonlítani a két csomag tartalmát. Kiderült, hogy az 1960-ban átvett anyagrész gazdagabb: eredetiben tartalmazza mindazt, amiről az özvegy gépelt másolatokat készített, sőt ezenkívül megtalálható benne több Balázs-mű eredeti kézírata illetve autográf javításaival ellátott gépirata, Balázs levelezésének jelentékeny része, szerződések, hivatalos irások és egyéb életrajzilag fontos iratok. A végrendelet nem változtatta meg a kéziratokra vonatkozó utasítást, ezért az özvegy eredeti szándéka szerint - nagyrészt ugyanarról az anyagról, vagy legalább is hasonló jellegű iratokról volt szó - a teljes hagyatékot zárt anyagként kezeltük 1966 január elsejéig.

1965-ben váratlanul kiegészült a hagyaték: felbukkant Balázs két kötetnyi naplófeljegyzése, az addigi anyag egyik legszembetűnőbb hiánya, az 1911 júliusától 1917 júliusáig tartó időszakra vonatkozó jegyzetek. Nem sikerült kinyomoznunk, hogyan s mikor kallódott el ez a két nyalaku vastag füzet, melynek előzménye is, folytatása is megtalálható a hagyatékban. Balázs Béláné sehol sem említi őket, természetesen másolatot sem készíthetett róluk: feltehető, hogy nem is ismerte őket. Az eladó sem tudott lényeges felvilágosítást adni. Ő a férjenagybátyjától örökölt könyvek között találta a két kéziratos kötetet. Az örökhagyó már meghalt: rokonai sosem hallották, hogy Balázs Bélával bármiféle kapcsolatban volt. Akárhogy történt is, a két kötet igen értékes része a hagyatéknek, nemcsak a Balázs szellemi alakulását tekintve talán legérdekesebb éveknek lényeges dokumentuma, hanem a világháborút megelőző éveknek és a világháború éveinek történetére s számos korabeli ismert egyéniségre vonatkozó érdekes feljegyzéseket is tartalmaz.

Erre a két kötetre természetesen nem vonatkozik Balázs özvegyének zárolási rendelkezése: mióta megvásároltuk, a kutatás rendelkezésére áll.

A két naplókötet sorsára csak a következő, az 1917 júliusa és 1918 novembere közti eseményeket tartalmazó naplókötet viszontagságaiból következtethetünk. Ennek a kötetnek az eredeti je is eltűnt u.i. a hagyatékból. A Tanácsköztársaság bukása után, amikor Balázs



emigrált, a rendőrség lefoglalta a lakásán talált iratokat s másolatot készített róluk. Az "A Nap" c. lap 1919 november 29-iki számának első oldalán terjedelmes közlemény jelent meg erről, amely hosszú idézeteket is közöl a napló tartalmából. Az eredeti füzet azóta sem került elő, de amikor Balázs Bélának 1945-ben hazatértek Magyarországra, valaki - sajnos Balázs Béláné feljegyzése szerint nem emlékszik kilétére - átadta nekik a másolatot. A kötet címlapján kézirással Balázsra és műveire vonatkozó adatok, valamint a gyakrabban előforduló s a naplóban természetesen csak keresztnevükön emlegetett személyekteljes neve és rájuk vonatkozó jegyzetek találhatók. Ugyanez az ismeretlen kéz belül, a szöveg margójára is írt hasonló feljegyzéseket - amelyek azonban néha tévedések vagy félreérthetőek. Pl. Ernyt, a második Balázsné leányát az első feleség leányának mondja, s összezavarja Lesznai Annát, akit barátai eredeti nevén Málinak (Moskovits Amália), Annával, Balázs második feleségével. A lapszéli jelölések, amelyek az "A Nap"-ban idézett szövegrészeket jelzik, bizonyítják, hogy a közlemény e példány alapján készült. Ennek alapján valószínűnek látszik, hogy a korábbi két kötetet is lefoglalta a rendőrség, s innen kerültek ismeretlen módon későbbi tulajdonosukhoz.

A hagyaték feldolgozását - a kézirattári gyakorlatnak megfelelően - tartalmi, műfaji csoportosítással kezdtük. A kéziratok nagyjából a következő csoportokra tagolhatók:

- I. Balázs Béla művei. (Prózai művek, drámák, értekezések, cikkek, filmnovellák, forgatókönyvek stb.)
- II. Működésére vonatkozó iratok. (Előadások, beszédek, jegyzetek, jelentések, beadványok, tervezetek. Ezen belül külön csoport a szovjetunióbeli működésére vonatkozó iratok.)
- III. Életére, életkörülményeire, anyagi helyzetére stb. vonatkozó dokumentumok, szerződések.
- IV. Levelek, illetve feleségéhez írt levelek.
- V. Fényképek.
- VI. Naplók.
- VII. Idegen szerzők művei Balázs Béla hagyatékában.
- VIII. A hagyaték sorsára vonatkozó iratok.

A csoportok sorrendjében persze már nem mindig lehetett logikus sorrendet tartani, főleg azért, mert a könyvtárak krónikus betegsége, a helyhiány miatt a lehető legjobban ki kellett használni a megszabott méretű dobozokat. Így kisebb, különálló iratcsoportokkal egyszer-másszor a dobozokban maradt ürességeket kellett kitölteni, ahelyet, hogy a legmegfelelőbb helyre kerültek volna. A logikus rend megtartását nehezítette az a körülmény is, hogy sok irat egyforma joggal kerülhet akár egyik, akár másik csoportba. A levelezés nagyrésze pl. a Balázs Béla működésére vonatkozó iratok közé is sorolható lenne, (néhány indokolt esetben valóban ott helyeztünk el leveleket).

Hogy áttekinthetőbb és könnyebben használható legyen az anyag, további kisebb egységekre tagoltuk a főcsoportokon belül: egyrészt nyelvük alapján, másrészt témájuk (pl. színházi tárgy, filmtárgy stb. cikkek), vagy formájuk szerint megkülönböztetve (autográf cikkek, gépelt másolatok stb.) egymástól az iratokat. A levelezést a levélírók neve szerinti betűrendbe soroltuk és helyeztük el.

A feldolgozás során össze kellett vetni egymással a hagyaték két részében levő anyagot. Az általános kéziratári gyakorlat szerint, ha ugyanaz az irat eredetiben és másolatban is megtalálható valamely hagyatékban, csak az eredetit vagy az autográf javításokkal ellátott másolatot őrizzük meg. Ebben az esetben azonban kivételesen megőriztünk egy-egy példány a másolatokból is - részben a hagyaték speciális története miatt, részben pedig azért, mert az autográf példány gyakran csonka vagy papírja rongált. Kivételes eset az is, hogy ujságkivágatokat őrzünk a kéziratok között. Balázs u.i. élete nagyrésztét külföldön, emigrációban töltötte, s az ottani hirlap- és folyóiratanyaghoz hirlaptárainkban többnyire nehezen s nemegyszer egyáltalán nem lehet hozzájutni. Bár a hagyatékban az író külföldön megjelent cikkeinek valószínűleg csak kisebb része található meg, ez az anyag teszi ki az ujságkivágatok nagyobb részét. A hazai nyomtatványanyag mennyiségileg nem számottevő, s így a külföldiekkel együtt azt is megőriztük.

A hagyaték orosznyelvű iratait Dobó István segített rendezni, szíves segítségét e helyen is megköszönöm.

Balázs Béla hagyatéka kéziratárunk egyik legnagyobb terjedelmű írói hagyatéka, holott nyilvánvaló, hogy a meglevő anyag csak része a teljesnek. Hányatott élete során, többszöri emigrá-

cióban több dokumentum vesztett el, mint amennyi általában elvesz egy-egy író életében. Első ízben 1919-ben csonkult meg a hagyaték, amikor Balázs a Tanácsköztársaság bukását követően néhány hétig Budapesten rejtőzködött, majd Bécsbe menekült feleségével. Sok irat elveszhetett a bécsi és bécskörnyéki ide-odaköltözéssel, hisz évekig nem volt végleges otthonuk. Később Berlinbe költöztek. Elejtett megjegyzésekből arra lehet következtetni, hogy amikor 1931-ben Moszkvába utazott, nem tudta bizonyosan, hogy többet nem térhet vissza Berlinbe. Hitler uralomra jutása tette végleg lehetetlenné visszatérését. A Szovjetunióban – mielőtt isztrai villájukat megszerezték – hosszú ideig szállodában éltek Moszkvában, Odesszában, s néhány évi nyugalom után, amikor kitört a második világháború, a Moszkva felé tartó német csapatok elfoglalták és a földdel egyenlővé tették az isztrai dácst. Balázsék a többi ott élő külföldivel együtt Moszkvába, majd Kazánba, Alma-Atába evakuálták, utközben podgyászuk egyrésze elveszett. Mindezt figyelembe véve, meglepő, mennyi irat, szerződés, levél megmaradt a szovjetunióbeli évekre vonatkozólag.

Mindebből természetesen következik, hogy az 1945-től haláláig terjedő időszakra vonatkozó iratcsomó a legnagyobb.

A hagyaték gerincének a naplójegyzeteket tekinthetjük. Balázs diákkora óta irt naplót, bár nem folyamatosan és nem rendszeresen. Egész évek, sőt több, mint egy évtized (1922–1938) története teljesen hiányzik belőle. Ha nem is folyamatos a napló, mindig újra és újra belekezdett, és ilyenkor többnyire visszamenőleg is összefoglalta egy-egy időszak eseményeit. A kutatók számára az ilyen összefoglalások sokszor még a napról-napra irt részeknél is érdekesebbek. Persze ezekben is sok fontos feljegyzés található, amely az író természetére, testi és lelki alkatára vet fényt, de sok és terjedelmes magántermészetű feljegyzés is található köztük, amelyek a kutatót kevésbé érdekelhetik. Gyakran csak futólag említ viszont olyan eseményeket, amelyek a korszak politikai, irodalmi és művészi életében jelentősek voltak, s amelyekben Balázs Bélának is fontos szerep jutott. (Ilyen pl. a Thalia megalakulása, a Szellemi tudományok szabad iskolája előadásai stb.) A hosszabb-rövidebb szünet utáni összefoglalások ezzel szemben egyesítik a napló és az emlékirat előnyeit. Gyakran már rövid idő távlatára elég arra, hogy a későbbiek szempontjából lé-

nyeges eseményeket és élményeket jegyezze fel (ilyen utólagos feljegyzés írja le pl. az 1918-as lánchidi tüntetést, az astoria-beli eseményeket, vagy így foglalja össze a Szovjetunióban írt napló elején a megelőző évek történetét).

Az utóbbi években napvilágot látott egy-két nagyobb tanulmány és néhány kisebb terjedelmű és jelentőségű írás Balázs Béláról. Ezek részben művei ismeretében, részben az író személyes ismerősei közlései nyomán jellemezték Balázs pályáját, irodalmi, működését és jelentőségét. E kéziratos hagyaték, amely mostantól fogva a kutatás rendelkezésére áll, természetesen részben módosítja majd e megállapítások egyikét-másikát, ha a kialakult Balázs-kép egészét, és a magyar irodalomban kijelölt helyét nem is változtatja meg lényegesen. Elsősorban árnyaltabb és részletesebb képet alkothatunk Balázs Béla egyéniségéről, sajátosan érzékeny reagálásáról minden személyét érintő eseményre, szellemi fejlődéséről, baráti kapcsolatainak alakulásáról, az őt ért hatásokról, életkörülményeiről és alkotómunkájáról, művei létrejöttéről. Pontosabban tudjuk datálni egy-egy mű gondolatának első felbukkanását, későbbi alakulását, és korrigálni tudjuk az eddigi szakirodalomban nem pontosan szereplő adatokat is. Végül képet alkothatunk életének eddig nagyrészt homályos, kevésbé ismert szakaszairól.

A következő áttekintés célja az, hogy röviden érintve, mit tartalmaz a hagyaték általában Balázs életének egy-egy szakaszára vonatkozólag, hangsúlyozza és kiemelve azokat a pontokat amelyek bővítik, vagy módosítják eddigi ismereteinket az író-ról.

## 2. A hagyaték ismertetése

Balázs Béla Szegeden született, kisgyermek volt, amikor családjá Lőcsére került, s csak apja halála után, nagygyimnazistaként került vissza Szegedre anyjával és két testvérével. A család első szegedi időszakát, az író születése előtti időt egy nyomtatott mű, Balázs Béla apjának, Bauer Simonnak "Gondolkodás és tudás" c. értekezése képviseli a hagyatékban. A tanulmány Szegeden látott napvilágot 1876-ban.

A lőcsi éveket mindössze a szülők és a gyermekek néhány fényképe jelzi.

A naplók sorozatát a tizenhat éves szegedi gimnazista kezdi, 1899-1900-ban. Ezekbe természetesen nem szabad sokat belemagyarázni, egy élénkeszü diák írja őket, aki tanul és tanít, s keresi a helyét a társadalomnak abban a szűk rétegében, amelyben él. Reménytelen szerelme, mely még másfél évtized múlva is szimbolikus jelentőségű lesz számára s később az "Álmodó ifjúság"-ban és a "Lehetetlen emberek"-ben fogalmazódik majd meg, erre az időre datálható. A napló néhány jellemző vonása azonban figyelmet érdemel: újra és újra visszatérő motívuma, hogy szeretne írni, jól írni tudni, s hogy még nem sikerül, azt mosolygató indoklással magyarázza meg önmagának: nincs jó témája, és nincs rá ideje. Csak az írói hivatás, és az írói életforma vonzza. Akár a Somogyi könyvtárban buvárkodó fiatalembereket lát, akár a Szegedi Napló csendes szerkesztőségi szobájában dolgozó ujságírókat, ilyen munka, ilyen milió után vágyik. Egy-egy megjegyzése tulmutat már az iskolai, önképzőköri érdeklődésen: feljegyzi pl. mennyire sajnálja, hogy nem tudott elmenni Hock János felolvasására.

Életének ezt a szakaszát a naplón kívül néhány verskézirat képviseli.

A naplók következő füzetei lényeges változást mutatnak már mind tartalomban mind stílusban. A fiatal Eötvös-kollegista feljegyzései tíz füzetet töltenek meg, bennük kisebb-nagyobb jelentőségű események, egyetemista társnője iránti érzelmei fogalmazódnak meg. A kollégiumról aránylag kevés szó esik: néhány irodalmi elemzés - főleg német szerzők művei, tehát tanulmányaihoz tartozó anyag, - egy-két színmű bírálata. Ezekben a füzetekben meg-megcsillan már érdeklődése az irodalom és művészet teóriája iránt. Maga még hibáztatja magát érte, "teoretikai csepürágás"-nak csufolja, s úgy érzi, neki írnia kell, nem pedig művészetéről írnia. Már e füzetekben feltűnik több későbbi művének egyik főmotívuma: itt "nirvána"-témának nevezi, későbbi verseiben és "A tündér" című misztériumában mint "vándor"-motívum tér vissza, s élete összefoglalásának, Faustjának és Manfredjának szánt megvalósulatlan drámai művének, amelyet "A bolygó zsidó" majd "A vándor" címmel említ később, ugyancsak ez lett volna - mutatis mutandis - fő mondanivalója.



E füzetekben megjelenik néhány barát neve, akik később nagy szerepet játszanak életében. Elsőnek Zalai Bélát említi, aki évek múlva szűkebb társasága tagja lett, majd feltűnik az egyetemi évek legközelebb álló barátja, Kodály Zoltán. 1905 táján már ismeri Bartókot is, együtt töltenek néhány napot hódmezővásárhelyi népdalgyűjtő útja idején, amelyről később többször is szó esik majd kettejük viszonyában. Ady nevét ekkor csak futólag említi. Megemlékezik Juhász Gyuláról, akinek verseket adott át remélve, hogy támogatásával megjelenhetnek A Hét hasábjain.

Sok szó esik megvalósult és megvalósulatlan irodalmi terveiről. Az előbbiek között leggyakrabban a "Doktor Szélpál Margit"-ról ír, ekkor még "Haller Margit", később "Dr Joó Margit" címen emlegeti. Több feljegyzése tanúsítja, hogy - ha későbbi első felesége, Hajós Edit alakja alakította is a darab problémáját - eredetileg két más nőismerősének sorsa volt az élmény alapja. E darab tervezése idején találta meg azt a nevet, amit később nemcsak írói névként használt, de törvényesen is felvett. A dráma egyik figurájában önmagát akarta megírni Balázs Béla néven. Ez a szereplő a végleges változat "Laci"-jával lehet azonos.

A következő füzetek első nagyobb külföldi utjáról s egyben hosszabb külföldi tartózkodásáról, berlini ösztöndijas évről szólnak. 1906 októberétől kezdve töltött ott egy esztendőt, filozófiát hallgatott az egyetemen, Dilthey és Simmel voltak a professzorai. A napló bizonyossága szerint Simmel állt hozzá közelebb, - az ő szemináriumát látogatta, sőt lakására is bejáratos volt. Itt olvasta fel első formájában a "Halálesztétikát". Ugy látszik, feltűnést keltett vele: bécsi emigrációja idején, amikor - már Balázs Bélaként - társaságban idézte ezt a munkáját, egyik partnere szóvátette, hogy ő ezt már hallotta, Simmel szemináriumában, ahol egy bizonyos Bauer Herbert olvasta fel.

Simmelt évek múlva is felkereste, amikor újra Berlinben járt.

Berlinben Kodályon kívül lengyel és orosz emigránsok a legközelebbi barátai, s itt barátkozik össze Ritoók Emmával is.

A berlinit követő párizsi időszak feljegyzései meglehetősen vázlatosak, itt újra találkozik berlini emigráns ismerőseivel. Érdekes az a vázlatfüzet, mely ebből az időből származó rajzait őrizte meg

A következő években nem írt naplót: vagy ha mégis: elvesztett a többivel együtt, amely később szerencsés módon előkerült.

Az 1911 nyarán kezdődő füzet nagyrésztét külföldön írta. Svájcban kezdi jegyzeteit, ahol Hajós Edittel, későbbi feleségével járt. Nem turistaként utazott, de nem is illeszkedett be az ottani életbe. Meglehetősen visszavonult életet élt, rendszeresen tanult, dolgozott. Népdalokat, népballadákat, Pázmányt, Vörösmartyt, Aranyt olvasott, hogy kialakítsa saját költészetét, megtalálja új versíró stílusát,

"a népies, balladaszerű 'matter of fact' dalt."

(Ms 5023/18. 2.f.)

Ezen a nyáron két hetet töltött együtt a Waidbergben nyaraló Kodály és Bartók házaspárral. Később több írásban felidézi e napok emlékét, amikor Bartók bogárgyűjteményével és a csillagok világának tanulmányozásával foglalkozott, s naponta 6-8 órát a "Kékszakállu herceg vára", első közös művük komponálásával töltött el. Egyik cikkében megírja, mennyire kétségbe ejtette a naphosszat szülő modern zene az ott nyaraló bécsi zongoraművészt, Rosenthalt.

A "Kékszakállu herceg vára" bemutatójára még sokáig kellett várniok. 1918 májusában számol csak be naplójában az előkészületekről, majd az opera bemutatójáról. Addig is azonban újabb témát ajánl Bartóknak. A "Fából faragott királyfi" ötlete így jelenik meg a naplójegyzetekben:

"A Bartók-balet ebből a motivumból lesz: Bábukat festünk arcunk színeiből és belé rakjuk a szívünket, hogy muzsikáljon benne és elmuzsikálja előlünk azokat, akik talán bennünket kerestek."

(Ms 5023/18. 42.1.)

A balett egy évvel a "Kékszakállu" előtt, 1917-ben került színre.

1912 nyarán, Olaszország és Párizs után Németországon át tér haza Magyarországra. Előző ősszel ünnepelte a Nyugat MórícZ Zsigmondot, majd hamarosan a Hatvany-Osvát-vita bolygatta fel a pesti irodalmi életet. Balázs mindkét eseményre élénken reagál, hisz ekkortájt a magánosság, a sehovasetartozás a fő gondja

és problémája, s ezek az események is azt a kérdést ébresztik fel benne, hogy hol is az ő helye az irodalomban, kik a szövetségesei, van-e közönsége. Mindkét alkalommal aggodalmat, fájdalmat érez; úgy gondolja, akármerre fordul is az irodalom ügye, ő kívülreked, az ő izoláltsága nem változik. Adyval, igaz közelebb kerültek egymáshoz ebben az időben, de kapcsolatukban egyszerre van vonzás és taszítás. Leveleznek, találkoznak, később Ady feleségével nála vacsorázik, de irodalmi fegyverbarátság nem lesz köztük. Balázsnak fájt, amit Ady "Az utolsó nap"-ról írt: úgy látja, mégsem tartja őt igazán jelentékeny írónak. Műveinek egyébként sincs sikere. Többször reménykedik, hogy a "Doktor Szélpál Margit"-ot, "A szent szűz vére"-t majd a "Halálos fiatalság"-ot előadják Ausztriában és Németországban, de ezek a remények meghiusulnak. Pesten bemutatják ugyan néhány művét, de nincs sikerük. Írásai ebben az időben a Nyugat és a Világ hasábjain jelennek meg.

Néhány évvel később mégis akad egy kiadó aki mellé áll: Kner Imre. 1916 februárjában találkoztak először s találkozásuk jellemző egész későbbi kapcsolatukra. A "Lélek a háboruban" kiadásáról tárgyalva a kiadó kérdésére Balázs 200 koronát kért művéért, mire Kner azt válaszolja, "ennél én többet gondoltam" és 300 koronát fizet neki. A következő években Kner minden kiadható munkáját kiadja, megszerzi a régebbi művek szerzői jogát és második kiadást készít több művéből, sőt Lukács György Balázsról szóló tanulmányainak kötetben való kiadását is vállalja. Kner emigrációja idején is kitart mellette, többször felkéri személyesen, módot talál rá, hogy anyagilag támogathassa. Megbizzá, válogasson és fordítson egy sorozatra valót a német romantikus írók műveiből. Kapcsolatuk utolsó nyoma Kner Imre levele 1929-ből, amelyben egy Berlinből kapott, frissen megjelent Balázs kötetre reagál.

A világháború kitörése Balázs Béla életében is nagy változásokat hozott. Naplójában ugyan igen keveset foglalkozik a külvilág eseményeivel, most mégis rádöbben:

"De hogy van az, hogy aki ezt a naplót egyszer sok idő múlva olvasni fogja, hirtelen meglepetéssel fogja olvasni benne, hogy 'háboru van.' Hogy van az, hogy egyáltalán nem volt

itt szó soha politikáról, a körülöttem élő társadalomról, az emberekről? Frivolitás ez vagy fátum?"

(Ms 5023/18. 8l.1.)

Ismeretes, hogy az első világháború elején Balázs Béla - mint sok más író is - lelkesedett a háborúért, helyeselte - igaz, erősen szubjektív okok miatt - a szorosabb csatlakozást a németekhez. Annak, hogy önként elment katonának, voltak ugyan dosz-tojevszkijes indítékai is: a szenvedők közösségében akart felolvasni. De az igazságnak erre a részére inkább már csak későbbi fejlődéséből visszatekintve került hangsúly. Balázs 1914-1915-ben még nem elsősorban az emberiség szenvedését látta a háboruban, hanem erkölcsi problémaként nézte a tömeghalált:

"Abszolút bűn-e embert ölni? Ez csak akkor így, ha az élet magában véve szükségképpen értéket jelentene. Holott gyilkosság adott esetben produkálhat nagyobb értéket, mint amennyi az okozta halállal elpusztul.

Mit jelent az, hogy gyilkolunk? A tökéletlen élet nagyobb és veszedelmesebb akadály az igazi élet útjában, mint a halál, mert a helyet veszi el hamis teljesülést hazudva."

(Ms 5023/18. 93.v.)

Ilyen és ehhez hasonló gondolat nem egyszer, elvértve fordul elő nála, hanem igen sokszor.

"Néha azt gondolom, nem nagyobb esemény-e az emberiség történetében, hogy Edith, Anna és én hárman együtt vagyunk és hármas harmóniában szeretni tudjuk egymást, a kettős viszony sok évezredes stádiumát áttörvén? nagy nagyobb-e a hárommillió csatánál?"

(Ms 5023/18. 9l.v.)

Néhány hónapi katonai szolgálat után, szívbetegsége miatt visszakerül Pestre, s a következő hónapokban mint segédszolgálatos irodai munkát végzett Szabadkán. Ez az időszak egyik főművének szánt regénye, az 1907 óta magában hordott "Lehetetlen emberek", sok élményének alapja lett: a palicsi tavi öngyilkossággal, a szabadkai züllött fiatal művészjelöltek sorsával itt találkozott.

Ismeretes, hogy Balázs egy időben a teozófiai társaságba is járt, sőt ott előadást is tartott. Ezt idealista felfogása szélső pontjának szokták tekinteni. A naplóból megtudjuk, hogy főleg magányérzete sodorta ide, s alapjában véve színvonaltalannak, laposnak tartotta az ott hallott beszélgetéseket. A teozófiai társaság egyik összejövetele életének igen jelentős fordulópontja lett, itt ismerte meg későbbi második feleségét.

A természetfölötti iránti érdeklődését barátai sem mind nézték jó szemmel. A napló feljegyezz egy érdekes erre vonatkozó beszélgetést:

"Mannheim a minap nekem támadt okkult érdeklődésemért. Csak szenzációkeresés, mondta. Tudásom nívóját, értékét mivel emelhetné ez a szaporulat. Mért akarom tudni az érzékelhetőségen túlvalóságot, mikor még ezt sem tudom és mikor emezt félbe kellene hagynom egy bizonytalan nem létezéért. Azt feleltem: Engem nem a 'másvilág' érdekel, hanem ez, de a másvilággal való relációjával együtt, mert ez a reláció minden idevonatkozó tudásomat átértékeli. Nekem tudnom kell a másik világról egyetmást, mert különben lekötöm, megnyomorítom az erről való képemet."

(Ms 5023/19. 48.1.)

Mindezekkel párhuzamosan halad életében az a másik szál, amelyből majd jövődő sorsa és szellemi alakulása bontakozik ki. Már 1911-ben, főleg olaszországi utazásai idején sokat és hosszan beszélget Lukács Györggyel. Amikor 1912-ben hazatér, él benne az elhatározás, hogy ezt a szűk testvériséget "klikké" szervezi, hogy önmaguk számára világossá válják és ellenfeleik ráébredjenek, hogy véleményükkel számolni kell, új embertípus jelentkezik általuk, állásfoglalásuk nem csupán irodalmi vitát támaszt, hanem egyben társadalmi krízis bizonyossága is. Azt tervezi, hogy a Fülep Lajos és Lukács György szerkesztette "Szellem" köré csoportosítják társaságukat. A baráti kör 1915 telén kezd rendszeresen összejárni vasárnaponként Balázsék otthonában.

"...ugy indul, hogy talán Akadémiájává nőhet a 'Szellem' nek és etikának. Csak 'komoly' és metafizikus hajlandóságu embe-

rek hivattak meg. Minden új vendég előbb proponáltatik és a társaság minden tagjának van vétő joga. Már ez első alkalommal olyan jól sikerült, olyan 'jó levegőt' éreztünk mindnyájan, hogy valamennyi ott voltunk szívügye lett."

(Ms 5023/19. 38.1.)

E csoport tagjai összejöveteleik első idején csaknem mind idealista felfogásúak voltak. A háborús eseményekkel párhuzamosan nézeteik egyre inkább radikalizálódtak, közeledtek a forradalomhoz. Ők adták elő a Balázs révén – aki ekkor a Pedagógiai Könyvtárba volt beosztva – a Pedagógiai Szemináriumban tartott Szellemi Tudományok Szabad Iskolája előadásain. Sajnos minderről kevés szó esik a naplóban.

Az őszirózsás forradalomról röviden emlékszik meg Balázs, a Tanácsköztársaság idejéről nincsenek feljegyzései. Egy hónapi távlatból foglalja össze a lánchidi tüntetés történetét, és az astoriabeli eseményeket. Érdekes és jellegzetes jeleneteket örökít meg arról, hogyan dolgozott fontos posztion a forradalom főhadiszállásán. Az első napok láza után azonban ismét a magánosság érzése kísérti. Ugy érzi, önként ugyan, de ismét kívülről rekedt az eseményeken, s társai mind fontos pozíciókba kerültek. Fájdalmasan jegyzi fel, hogy a haladó írók csoportosulása, a Vörösmarty Akadémia sem őt, sem Lesznai Annát, akinek költészetét igen sokra becsülte, nem választotta tagjai közé.

A Tanácsköztársaságbeli és vöröskatonai szolgálata idejéről ekkor nem ír, később, bécsi emigrációs feljegyzései között találunk majd utalásokat egy-egy fontos akcióra, melyben részt vett, s jóval később leszögezi, hogy feleségével együtt mindig a Landler-féle irányzat hívének vallotta magát.

Emigrációs feljegyzései meglehetősen részletességgel ismertetik a bujkálás testi és lelki szenvedéseit, s Bécsbe kerülésük történetét. A napló számos passzusa alátámasztja és hangsúlyozza a Balázs ideológiai nézeteiről már megrajzolt képet. Maga ezekben az években nem párttag (igaz, ez nem az ő szándéka szerint történt így), csak felesége vesz részt tagként a munkásmozgalomban. Érzelmileg teljesen azonosítja magát korábbi meggyőződésével, de a napi politikában nem akar részt venni.

"Nekem a kommunizmus is vallásom és nem politikám" - írja. (Ms 5023/21. 12.1.)

Ugyanekkor leszögezi azt is:

"...én a politikában nem, de a harcban részt akarok venni. Én közlegény vagyok, mint a gyárimunkás, aki az esztergápad mellett dolgozik, amíg strike-re nem hívják, vagy a barrikádra. De akkor megy."

(Ms 5023/21. 63.v.)

Résztvesz munkásmozgalmi megmozdulásokban. 1920 őszén hetenként Ady-szemináriumot tart ifjumunkásoknak, majd ott van a Barbusse- és Romain Rolland-kezdemenyezte Clarté-mozgalom bécsi indulásánál. Már itt Bécsben megírta a francia kommün emlékét megörökítő "Die Mauer von Père Lachaise"-t. Az orosz segélymozgalomban ismerkedett meg Leonhard Frankkal, akivel baráti viszonyba is került.

Régi barátai közül sokan éltek Bécsben emigrációban. Egyidőben rendszeresen felelevenítették a régi "vasárnapi" együttléteket.

A bécsi emigráció másik magyar csoportjával, Kassákkal és körével nem tudott összebarátkozni. A "Má"-ban támadó cikk jelent meg ellene s bár Balázs próbált közeledni Kahánához, Barta Sándorhoz, ez valójában nem sikerült neki.

A Magyarországon maradottak közül Lesznai Annával volt még kapcsolatban, s a már említett Kner Imre igyekezett otthonról is támogatni megélhetését.

Ebből az időszakból kevés levele maradt fenn. Ezért osztrák írókkal való kapcsolatairól is csak későbből, 1930-ból vannak adataink, amikor az "Unmögliche Menschen" megjelenése után a tisztelepéldányokat köszönik meg neki. Legmelegebb hangu az Andreas Latzkoval való levelezése, bár személyesen - a levelek tanúsága szerint - nem ismerték egymást. Oskar Maurus Fontanával, és Alfred Döblinnel váltott levelei alig-alig nevezhetők irodalmi kapcsolatnak.

Naplójában csak az azóta világhírűvé vált Robert Musillal való ismeretségéről ír Balázs. Egy időben mindketten feleségükkel együtt Mödlingben, az Eugenia Schwarzwald által vezetett Helmstreitsmühle-nek nevezett üdülőben éltek, melyben sok balol-

dali író és politikus kapott szállást és ellátást. Musil úgy látszik rokonszenvezett Balázssal, igyekezett segíteni regénye kiadását, nem rajta mult, hogy barátja, a Müller-cég tulajdonosa még a regény megjelenése előtt csődbe jutott és öngyilkos lett. A napló szerint Musil cikket is akart írni Balázsról a Prager Pressé-ben, s Balázs említi, hogy el akar járni a Museum Café-ba, Musil törzsasztalához.

A Schwarzwald-üdülő vezetője révén jutott ahhoz a megbízatáshoz, amely egyik legnagyobb irodalmi sikerét, Thomas Mann elismerését hozta meg számára. Egy görög származású festőnő fantasztikus, keleti témájú rajzaihoz kellett meséket írnia. A mese mindig kedves műfaja volt Balázs Bélának, könnyedén, szinte pihenésképpen írta meg a "Mantel der Träume" címmel megjelent történeteket.

A hagyatékból tisztázódik egy furcsa fogantatású regény, a Karin Michaelisszel közösen írt, magyarul "Tul a testen" címmel ismert regénynek eddig homályos születése. Bécsben hirtelen támadt, rövid ideig tartó kapcsolatba került a dán írónővel, aki - talán főleg azért, hogy támogathassa a bizonytalan anyagi helyzetben élő Balázst - azt az ötletet vetette fel, írjanak közösen naplóregényt, egy szerelem történetéről, ő a nő, Balázs a férfi szemszögéből, párhuzamosan. A könyv elkészült, Karin Michaelis saját nevén adta ki, amiért Balázs megneheztelt, bár kissé szégyellte is ezt a csak anyagi érdekből vállalt munkáját. Elkeseredéséhez hozzájárult az is, hogy a dán koronákban elküldött honorárium, amely évekre kellett volna, hogy biztosítsa nyugodt életét, az osztrák infláció során nagyrészt értékét veszítette.

Kötetben megjelent művein kívül igen sok ujságot, folyóiratot említ Balázs, melyekben írásai jelentek meg. Az életművét kutatók a következő lapokban találhatnak Balázs-műveket: Uj Világ, Bécsi Magyar Ujság, Deutsche Allgemeine Zeitung, a berlini Rote Fahne már 1922-től kezdve, Prager Presse, a kolozsvári Napkelet, Gömöri Jenő Tüz-e, Bölöni Panaroma-ja, a Bukaresti Hírlap stb.

Kevéssel ezután (a bécsi napló 1922 nyarán mondat közepén megszakadt) Balázs anyagilag is biztosabb helyzetbe került, s korábban pusztán pénzért vállalt munkái egész további életpályájának új irányt szabtak. 1922-ben baráti közvetítésre forgatókönyv írásá-



ra kapott megbízást. Egymást után készült ekkor a Habsburg Károly bukásáról készült scénárium, a "Tom Brown's letzter Fang" című detektívtörténet, a "Der Unbekannte von Petersburg" című dráma, a "Der fremde Reiter", a "Zirkus-Menschheit" stb., többnyire Loewenstein rendező számára. Már ezidőben felmerült a lehetőség, hogy Korda Sándorral dolgozzék, de ez csak később, Berlinben realizálódott.

Nem lett minden forgatókönyvből film, s Balázs azokkal sem volt megelégedve, amelyek megvalósultak. Igazán azért voltak jelentősek számára ezek a munkák, mert ő maga is részt vett a rendezésben és szakmai gyakorlatot szerzett, amelynek később nagy hasznát vette.

A filmtörténeti kutatásnak érdekes feladata lesz felderíteni, hogyan mutatkozik meg már Balázs korábbi írásaiban is rendkívüli vizualitása. Naplóiban lépten-nyomon találunk erre példákat:

"Emlékszem, 17-18 éves koromban a szegedi filharmonikusok egy vasárnap délután a Szózatnak valami hosszú parafrázisát játszották. A következőket láttam: Sötét, ködös, füstös csatatér - nyugaton még pirosnak a felhők, de lent már fáklyalángok, tábornokok szegődnek a boruló éjszakának. A távolban elhaló sortüzek, trombitajelszavak, egy-egy elkésett ágyúlövés. Köröskörül nehéz csend. Puskaporszagú vizes szél lobogtatja a köpönyegemet. De az arcom szembefordítom s merőn, némán nézek magam elé. Megnyertem a csatát. Élet-halál küzdelmét a magyar nemzetnek. Nehéz, véres nagy dal, de komor, néma, mert részben saját véreink ellen. A seregem gyülekezik, lepihen. Halottakkal, elcsigázottakkal borítva a mezőség és fáklyafénynél hozzák elébem az ellenséges tábor fejét - halva. Gyallyakból összerótt hordágyakon, véresen Esztit, Lacit, Manót, testvéreimet, mindenkit, de mindenkit, aki a szívemhez nőtt. És vérüktől piros a kard kezében..."

(Ms 5021/11. 1.)

Csaknem husz évvel későbből való a másik példa:

"...fent a Rax orma hófehér sima kupola, melyen még forma sem él: fehér és sima kerék ködben derengő, és alig-

alig halványan válik le rajza a fehér ködégről: egy anyag, egy szín: testvérek a ködben, örökkévalók, mert nem élők. A skielők fantasztikus árnyékai talajtalanul és környezet nélkül megjelennek magasan a fehér ködben és lelebegnek a semmin állva, a semmibe tűnve. Aztán hollók a viharban. Zuzmarás, reszkető törpefenyők, - az életből számkivetett, eltévedt élet. Séta a Raxplateau-n. Havas sziklafalon egy méter kör nagyságu fehér piederstálon állok a semmi fölött, a semmibe nyulva és az ürnék hideg szele süvit. Szembesítés az örökkévalósággal. Minden elmerül. És akkor az ezüst-fehér ködből Anna ezüstfehér haja gomolyodik és két nagy babonás szeme néz rám..."

(Ms 5023/21. 23.1.)

Egy 1915-ben feljegyzett vallomása a maga számára is megfogalmazza ezt a tulajdonságát:

"Éna gondolatokat nem kikövetkeztetem, hanem látom. Tehát csak láthatót, scenikusan feltűnőt veszek észre."

(Ms 5023/19. 89.1.)

A film felé tereli érdeklődését állandó munkahelye is a "Der Tag"-nál. Alfred Polgár felszólítására, találjon ki valamilyen rovatot, hogy alkalmazhassa (a lapnál u.i. csak a rovatvezetőknek volt fix fizetésük), Balázs a filmkritikát választotta. Ez volt, mint írja az első reklámtól független filmkritikai rovat a sajtóban. A "Der Tag"-ban könyv- és szinikritikákat is irt, s ahogy a bucsuzó cikkére reagáló olvasói levelek bizonyítják, írásai népszerűek voltak.

Ausztriai életét és tartózkodását azonban, csakugy mint más emigránsok, ideiglenesnek érezte. Berlinhez képest Bécs "vidék"-nek számított. Már 1922-ben feljegyi:

"Döntő fontosságu dolog, legalább is döntőnek érezzük mindnyájan, életünk uj utja nyilásának, hogy Fogarasi holnapután már Berlinbe költözik, a Rote Fahne politikai szerkesztőjének és hogy a RF közvetítésével az egész német mozgalom hiv bennünket...Megérett a mi befolyásunkra és nagyon ke-

vés az emberük. A német intelligencia megagitálása, kultúrájuk befolyásolása, a mi irányunkba terelése a hallatlanul nagy és nagyszerű és izgatón közelfekvő cél."

(Ms 5023/21. 164.1.)

Eddig az időpontig a naplókon kívül - nem számítva a művek kéziratát - alig van más dokumentum. A bécsi időszakra vonatkozó ismereteinket lényegesen gyarapíthatják ott megjelent s eddig meglehetősen ismeretlen és feldolgozatlan cikkeinek, kritikáinak számbavétele.

Berlini évei végéről, részben a "Lehetetlen emberek" kiadása idejéből, jóval több levél maradt ránk. Német írókkal való kapcsolatáról Erich Kästner levele árul el közelebbi ismeretséget, talán barátságot. Naplót nem irt ebben az időben; a harmincas évek végén, a Szovjetunióban summázta berlini évei történetét, majd Balázs halála után felesége is összefoglalta életük eseményeit.

A Balázsról szóló irodalom ismerteti berlini munkásmozgalmi szereplését, főleg a munkásszínjátszás szervezésében és darabokkal való ellátásában vállalt munkásságát. Balázs és felesége feljegyzései főleg film-tevékenységére vonatkoznak. Filmoperatőrnek hívták meg, majd több film gyártásában, megírásában vett részt. Amikor ezek a munkák az Ufa céggel való konkurrencia miatt lehetetlenné váltak, technikai tudását és ismereteit hasznosítva élt meg: elrontott filmeket tett ujravágva használhatóvá. Élete legérdekesebb eseménye ezidőben egy nemzetközi társaság által gyártott, Algirban felvett film készítése volt. A lennyel Kuharsky rendező munkatársaként Balázs nagy lelkesedéssel vett részt a gyarmati népekről készült film expedícióján, de munkájuk eredményét a cenzura megsemmisítette.

A Szovjetunióban töltött csaknem másfél évtized története alig van feldolgozva a Balázs-irodalomban, s ottani működése részleteinek jellemzése és értékelése véglegesen csak a Szovjetunióban őrzött dokumentumok segítségével történhetik majd meg. Általános képet - de nem egy esetben a részletek pontos ismeretét is - a hagyaték anyaga alapján is nyerhetünk. Rögtön a Moszkvába utazás célját illetően ellenmondással találkozunk. Hazatérése utáni nyilatkozataiban Balázs azt mondja, hogy a moszkvai filmakadé-

mia meghívására utazott oda tanárnak. A hagyatékban a filmakadémiaira vonatkozóan kevés anyag található, de ezekből is megállapítható annyi, hogy két évig tartott filmelméleti előadásokat az akadémián, 1934-től kezdve csak alkalmankénti előadásokkal bízták meg, de ezek megtartására sem volt lehetősége. Kinevezése, címe, állandó kapcsolata az akadémiával nem volt. Sumjackij, a GIK (állami filmintézet) vezetője még 1935-ben is biztatja, hogy támogatja státusba sorolását, de Balázs 1937-ben is hiába sürgeti a professzori címet.

Korábbi feljegyzései szerint, s ezt erősíti meg felesége későbbi írt összefoglalása is, a szovjetunióbeli magyar emigránsok, - Kun Bélának - hívására utazott Moszkvába, hogy részt vegyen az Illés Béla regényéből írt "Ég a Tisza" című, a magyar Tanácsköztársaság történetével foglalkozó film elkészítésében.

Ezeknek az éveknek a történetét Balázs 1938-1940-ben foglalta össze, ezuttal először németnyelvű feljegyzésekben, s adataival teljesen egybevág a hagyatékban talált iratok, szerződések, levelek közlései is.

Az első szovjetunióbeli években a filmgyártásban kapott munkát. Az "Ég a Tisza" elkészülte után - a filmet közben történt fordulatok miatt nem mutatták be - Balázs több évig csak filmeget írt és rendezésükben vett részt, hogy erkölcsi presztízst és anyagi helyzetét megerősítse. Amikor filmjei anyagi sikert értek el, lehetővé vált, hogy a költséges szállodai vándorélet helyett saját otthonhoz jusson, 1938 táján ismét volt ideje és energiája az íráshoz.

Az Uj Hang c. moszkvai magyar nyelvű folyóirat megalakulása egybeesik Balázs Magyarország iránti érdeklődésének felelevenedésével. Feljegyzéseiben Adyról, Babitsról emlékezik, Illyés Gyulát idézi s 1938. november 7.-én megrendülten írja József Attiláról:

"Husz évig élt és dolgozott egy nagy magyar költő, akiről én nem tudtam, holott személyesen, diák korában ismertem. Lesznai Anna mutatta be Bécsben..."

(Ms 5023/2. 7.v.)

1933-ban még csak ifjusági regényt(Heinrich beginnt den Kampf) és filmszcenáriumokat ír saját műveiből és Bredel "Dein unbekannter Bruder" c. regényéből.

1939-ben átírja korábban készült "Mozart" című drámáját. E műve segítségével megpróbálja feleleveníteni nyugateurópai irodalmi kapcsolatait: tiszteletpéldányt küld többek között Heinrich és Thomas Mannak, Alfred Polgarnak, Stefan Zweignak és Romain Rollandnak. Ugyanebben az évben írja "Die Rückkehr" című drámáját, egy tanulmányt: "Das Filmscenarium als literarische Gattung", és "Stoff und Gattung" című vihart kavart polemikus előszavát. Ezidőtájt kezd újra magyarul írni. Az "Új Hangban" jelennek meg "Levelek a távolból" című írásai s megírja "Táborház mellett" című kötete darabjait. Ugyanakkor azonban féltékenyen ragaszkodik hozzá, hogy német íróként is számontartsák. Johannes Becherhez, az Internationale Literatur szerkesztőjéhez írt levelében elsorolja német műveit, és tiltakozik ellene, hogy husz évi munkája termését kizárják az irodalomból, hiszen magyar írónak csak néhány korai, elavult szemléletű munkája alapján tarthatják.

1940-ben elkészül az egyfelvonásos "Achtung, Aufnahme!", majd nekilát a "Himmlische und irdische Liebe" c. "filozófiai komédiájának" s talán legszebb műve, a "Die Jugend eines Träumers", megírásának.

E regény elkészült első kötetéhez érdekes jegyzeteket találunk a szovjetunióbeli napló hátulról visszafelé kezdett lapjain: önmaga számára készített emlékeztető jegyzeteket, utasításokat, milyen buktatókat kell elkerülnie s mi az életrajzírás célja és értelme.

Ebben az évben robbant ki konfliktusa Lukács Györggyel. Vitéjük az Internationale Literatur szerkesztőségében, a "Stoff und Gattung" megvitatásakor kezdődött, majd levelekben fogalmazták meg a hosszú évek, sőt évtizedek óta feszülő ellentéteket.

Aztán kitört a második világháború, s Balázsék a többi emigránssal együtt Kazánba, Alma-Atába kerültek. Az evakuáció éveiben filmmunkákkal nem foglalkozhatott, elmélyült irodalmi munkára sem volt lehetősége, ezért az ottani levéltárakban kezdett buvárkodni, ahol addig ismeretlen kazah népi eposzokat és meséket tanulmányozott. Ennek a munkának az eredménye lett a ma-

gyarul "Fakó lovacska" címmel megjelent kazah népmesekötet. Ezeket az éveket Balázsné visszaemlékezéseiből és a házaspár levelezéséből ismerjük. Balázsné u.i. súlyos betegsége miatt több évet töltött Alma-Atában azután is, hogy férje már visszatért Moszkvába.

1945-ben ismét magyarra fordul a napló nyelve. A háboru végéhez közeledik, többen már elutaztak Magyarországra. Balázs is egyre többet foglalkozik gondolatban a régi otthonnal. Verseket ír, hogy legyen mivel beköszöntenie. Ugyanakkor amint írja, bucsuzásként sok és erős szállal köti magát a szovjet élethez is. Szerződéseket köt és megfogalmazza magának szerződésben lekötött műve, a megvalósulatlan "Vándor" című dráma vagy drámai költemény problémáit.

Magyarországra érve megszakadnak a naplófüzetek: rövid boldog feljegyzés emlékezik meg arról, hogy a magyar kormánytól, a nemzettől gyönyörű kis otthont kapott ajándékba, s megszolgálását nyugtalanító adósságnak érzi. Többet nem ír naplót. Annál gazdagabb az erre az időre vonatkozó irat- és levéltanyag, mely gazdagon dokumentálja filmművészeti tevékenységét, írói pályafutását, emberi kapcsolatait. Több könyve jelenik meg, gyors egymásutánban bemutatják darabjait - nem volt nagy sikerük. Ugy érezte, a filmgyártásban, a filmtudományi intézet munkájában sem hallgatják meg véleményét. 1949-ben, élete utolsó évében Kossuth-díjjal tüntetik ki.

"Valahol Európában" című díjnyertes filmjén kívül ebben az időben azok a cikkei a legjelentékenyebbek, amelyek a középeurópai kis népeket akarták közelíteni egymáshoz. Személyes kapcsolataival és írásaival egyaránt igyekezett a magyar és a cseh nép barátságát segíteni, és legdédelgettebb terve volt, hogy megvalósuljanak a szegedi ünnepi játékok, s ezek révén Szeged a dunavölgyi népek kulturális találkozóhelyévé váljék. 1848 centennáriumiát is monumentális, közös filmmel szerette volna megörökíteni.

Élete utolsó éveiben sokat utazott külföldön: Lengyelországban, Csehszlovákiában, Németországban a filmgyártás ügyeiben vett részt, Svájcban, Olaszországban fesztiválokon járt. Ennek az időnek levelezésanyaga szerteágazó kapcsolatokról tanuskodik.

Váratlan halála sok megkezdett munkát szakított félbe. A kéziratok között található szerződések, levelek alapján néhány évig

követhetjük még a szellemi hagyaték sorsát, Balázs Béláné és Berlinben élő leánya, Erny Lamadin levelezése is tartalmaz ilyen adatokat. Balázs Béláné halálával lezárul a hagyaték. Az utolsó Balázs-művek kiadására vonatkozó hivatalos levele 1956. áprilisában kelt.





### III. A HAGYATÉK KATALÓGUSA

#### 1. Prózai munkák

Ms 5009/1.

BALÁZS BÉLA: Álmodó ifjuság. Önéletrajzi regény.

Autogr. ill. gépirat autogr. javításokkal, részben Balázs Béláné kézírása, 346 f. 30 x 20 cm.

Ms 5009/2.

BALÁZS BÉLA: Álmodó ifjuság. Önéletrajzi regény töredéke.

Gépirat autogr. javításokkal, részben Balázs Béláné kézírása, 144 f. 30 x 21 cm.

Ms 5009/3.

BALÁZS BÉLA: Die Jugend eines Träumers. Töredékek. Ném.

Gépirat autogr. javításokkal, 17 f. 30 x 21 cm.

Ms 5009/4.

BALÁZS BÉLA: Isten tenyerén. Regény. Kolozsvár, 1921.

Nyomt. Balázs Béla feleségének szóló autogr. dedikációjával (Wien, 1922. jan.) 213 p. 22 x 15 cm. Kopott barna selyemripszkrétés.

A regény később átdolgozott formában Lehetetlen emberek címmel jelent meg.

Ms 5009/5.

BALÁZS BÉLA: Isten tenyerén. Regény. I.köt.

Gépirat, 113 f. 30 x 21 cm.

Ms 5009/6.

BALÁZS BÉLA: Isten tenyerén. Regény II.köt.

Gépirat, 206 f. 33 x 21 cm. Kopott fvk.

Ms 5009/7.

BALÁZS BÉLA: Die Geschichte von der Logodygasse, vom Frühling, vom Tode und von der Ferne. Elbeszélés. Ném.

Gépirat, 28 f. 28 x 22 cm.

Ms 5010/1.

BALÁZS BÉLA: Das Gras steht wieder auf.

Regény. Töredékek. Ném.

Autogr. 429 f. kül. nagyság.

Az eredeti számozás szerint megvan az 52/a - 150, 159 - 180, 186 - 284, 288 - 354, 356 - 373, 379 - 482 ff.

Ms 5010/2.

BALÁZS BÉLA: Das Gras steht wieder auf.

Regénytöredék. Ném.

Gépirat autogr. javításokkal és toldásokkal, 144 f. átlag 28,5 x 21 cm.

Ms 5010/3.

BALÁZS BÉLA: A fü újra feláll. Regény.

Gépirat autogr. javításokkal, 120 f. 30 x 21 cm.

Ms 5010/4.

BALÁZS BÉLA egy regényének töredékei. Ném.

Autogr. 215 f. 21 x 17,5 cm.

A regényt Balázs Béla és Karin Michaelis közösen írta, nyomtatásban Karin Michaelis nevére jelent meg. Magyarul "Tul a testen" címmel ír róla naplójában.

Ms 5011/1-2.

BALÁZS BÉLA: Henrik megkezdi a harcot. Ifj. regény.

Balázs Béláné kézírása a szerző autogr. javításaival, ill. gépirat idegen kéz javításaival. 2 pl. 143 + 70 f. 21 x 15,5 ill. 30,5 x 22 cm.

Ms 5011/3.

BALÁZS BÉLA: Karls schwere Zeit. Ifjúsági regény töredéke. Ném.

Autogr. 105 f. 21 x 15 cm.

Ms 5011/4-22.

BALÁZS BÉLA meséinek kézirata. M.ném.

Autogr. 19 db. 201 f. átlag 23 x 15 cm.

Tartalma:

4. Az álmok köntöse. - 5. Li-tai-Pe és a tolvaj. - 6. A napernyők. - 7. Az ügyetlen isten. - 8. Az ópiumszívók. - 9. A bolha. - 10. Az öreg gyermek. - 11. Az istenrablók. - 12. Az ősök. - 13. A holdhal. - 14. A barátok. - 15. A furcsa agyaggyerek. - 16. A győző. - 17. A bűvös kör. - 18. Furcsa mese a halastóról. - 19. A gesztenyefa bosszuja. - 20. Igazi égszínkék. - 21. Könnyes. - 22. Ein Neujahrsmärchen.

Ms 5011/23-39.

BALÁZS BÉLA meséi.

Gépiratok autogr. javításokkal, 17 db. 53 f. 30 x 21 cm.

Tartalma:

23. Misa Tündérországbán. - 24. Az ősök. - 25. Li-tai-Pe és a tolvaj. - 26. A napernyők. - 27. Az ügyetlen isten. - 28. Az ópiumszívók. - 29. A bolha. - 30. Az öreg gyermek. - 31. Az istenrablók. - 32. Li-tai-Pe és a tavasz. - 33. A holdhal. - 34. A barátok. - 35. A gesztenyefa bosszuja. - 36. Könny. - 37. Az agyaggyerek. - 38. Furcsa mese a halastóról. - 39. Mesék a Csodálatosságok könyvéből.

Ms 5011/40-41.

BALÁZS BÉLA: Targin. - Targin. Melléklet. (Kazah mese ill. eposzfordítás.)

Gépirat, 2 db. 11 f. 30 x 21 cm.

•

Ms 5011/42-50.

BALÁZS BÉLA kazah eposzfordításai német nyelven.

Gépirat, ill. autogr. 9 db. 128 f. 30 x 21 ill. 21 x 15 cm.

Tartalma:

42. Ein Neuland der Weltliteratur. Einleitung. - 43. Kosy-Körpösch und Bajan Slu. - 44. Kys Schibek. - 45. Koblandi Batyr. - 46. Er Sain. - 47. Jedige Batyr. - 48. Er Targyn. - 49. Nachwort. - 50. Autogr. töredék cím nélkül.

Ms 5011/51-57.

BALÁZS BÉLA kazah népmese-átdolgozásai németül.

Gépirat autogr. javításokkal ill. Balázs Béláné javításaival, 7 db. 73 f. kül. nagyság.

Tartalma:

51. Der weise Schirensche und schöne Karaschasch. - 52. Aldar Kosse und

die Teufel. - 53. Vierzig Undinge. - 54. Das Gericht des Bai Balteka. - 55. Schaksilik und Schanandik. - 56. Das Märchen vom Jüngling und der Wölfin. - 57. Das Falbe Füllen.

Ms 5011/58-64.

BALÁZS BÉLA meséi. Ném.

Gépirat, 7 db. 116 f. 30 x 21 cm.

Tartalma:

58. Die drei getreuen Prinzessinen. - 59. Das Märchen von der lachenden Schwanenweiss. - 60. Ein Musikermärchen. - 61. Der heilige Raeuber. - 62. Die Stille. - 63. Das Buch des Wan-Hu-Tschen. - 64. Geschwisterland.

## 2. Versek

Ms 5011/65-71.

BALÁZS BÉLA versei, nagyrészt szegedi diákkorából. 1902. M.ném.

Autogr. 7 db. 11 f. kül.nagyság.

Ms 5011/72-79.

BALÁZS BÉLA versei. M.ném.

Autogr. ill. gépirat, egyiken autogr. sorok. 8 db. 15 f. kül.nagyság.

Ms 5011/80-81.

BALÁZS BÉLA: Versmagtár. (Versek, töredékek, ötletek, feljegyzések.) 1937-1942. M.ném. orosz ny.

Autogr. 2 füzet, 22 f (a 6.-10.f. üres) + 25 f. (utána 30 sztl n üres f.) 21 x 17 cm.

## 3. Drámák

Ms 5012/1.

BALÁZS BÉLA: Gegen die Liebe. Dráma. Ném.

Gépirat, 114 f. 30 x 21 cm.

Ms 5012/2.

BALÁZS BÉLA: Ritter Blaubarts Burg. (Ford. Josef Kalmer.) - Fee Ferne. - Das Blut der heiligen Jungfrau. Minisztériumok. Ném.

Gépirat, az első két darab Balázs Béláné kézírásos javításaival, 29 + 42 + 36 f. 28,5 x 22,5 cm. Fvk.

Mellékelve a prolog fordításának másik variánsa és a szerző magyarázata a darabhoz. Ném. 3 f.

Ms 5012/3-5.

BALÁZS BÉLA: Lulu és Beáta avagy az eszmék harca. Filozófiai komédia.

Gépirat autogr. javításokkal, valamint gépirásos töredékek autogr. javításokkal, autogr. és javított kéziratok töredékek, 92 + 79 + 128 f. kül. nagyság.

Ms 5012/6-7.

BALÁZS BÉLA: Himmlische und irdische Liebe. Eine philosophische Komödie. Ném.

Gépirat autogr. javításokkal, mellette autogr. töredékek, 135 + 29 f. 29,5 x 21 ill. 20 x 14 cm.

Ms 5012/8.

BALÁZS BÉLA: Ljubov' zemnaja i nevesznaja. 1944. Orosz ny.

Gépirat, 55 f. 28 x 21 cm.

Ms 5012/9.

BALÁZS BÉLA: Mozart. Jelenet.

Gépirat, 8 f. 30 x 21 cm.

Ms 5012/10.

BALÁZS BÉLA: Mozart. Dráma. Ném.

Gépirat, 68 f. 30 x 21 cm.

Ms 5012/11.

BALÁZS BÉLA: Mozart. Dráma. 1946. Orosz ny.

Gépirat, 51 f. 28 x 21 cm.

Ms 5012/12-14.

BALÁZS BÉLA: Cinka Panna balladája. Bp. 1948.

Gépirat autogr. javításokkal, 2 pl. és autogr. töredékek. 71 + 72 + 35 f. 29 x 20 ill. 21 x 14,5 cm.

Ms 5012/15-16.

BALÁZS BÉLA: Die Ballade der Zinka Panna. Töredékek. Ném.

Autogr. ill. gépirat autogr. javításokkal, 59 + 84 f. 22 x 14 ill. 30 x 21 cm.

Ms 5013/1.

BALÁZS BÉLA: Heimkehr. Dráma. Ném.

Gépirat autogr. javításokkal, 70 f. 30 x 21 cm.

- Ms 5013/2.  
BALÁZS BÉLA: Menschen auf der Barrikade. Dráma. Ném.  
Gépirat kézzel irt cimmel, 93 f. 30 x 22,5 cm. Fvk.
- Ms 5013/3-4.  
BALÁZS BÉLA: A fü újra feláll. (Vér a határon.) Színjáték.  
Gépirat és autogr. töredék, 64 + 10 f. 30 x 21 ill. 21 x 16 cm.
- Ms 5013/5.  
BALÁZS BÉLA jugoszláv témájú szindarab-töredéke. Ném.  
Balázs Béláné kézírása, 41 f. 28,5 x 21 cm. Az eredeti számozás szerint az 1-15.f. hiányzik.
- Ms 5013/6.  
BALÁZS BÉLA: Das stille Städtchen. Dráma. 1942-43. Ném.  
Autogr. ill. Balázs Béláné kézírása, 182 f. átlag 20 x 15 cm.
- Ms 5013/7.  
BALÁZS BÉLA: Tihij gorodok. Dráma. Orosz ny.  
Gépirat autogr. javításokkal. 116 f. 29 x 21 cm.
- Ms 5013/8.  
BALÁZS BÉLA - Tetzner, Lisa: Hans geht nach Brot. Eine Kindermärchen-Komödie von Heute. Mesejáték. Ném.  
Gépirat kézírásos javításokkal, 62 f. 29 x 19 cm.
- Ms 5013/9.  
BALÁZS BÉLA - Dolina, Jan: Hans Urias geht sein Brot zu verdienen. Ném.  
Gépirat, 14 f. 30 x 21 cm.
- Ms 5013/10.  
BALÁZS BÉLA - Dolina, Jan: Honza Uriasu táhne za Chlebem.  
Gépirat, 25 f. 30 x 21 cm.
- Ms 5013/11-26.  
BALÁZS BÉLA kisebb jelenetei, pantomimek, balettek. Ném.  
Autogr. 16 db. 288 f. átlag 21 x 14 cm.
- Tartalma:  
11-12. Das Melodrama. - 13. Das Baby in der Bar. - 14. Der Besuch. - 15. Der blaue Ball. - 16. Die Geburt des Theaters. - 17. Das Gespenst. - 18. Der gute Eroberer. - 19. Der Koffer. - 20. Die letzte Tanzstunde. - 21. Die Mumien. - 22-23. Schlange und Strahl. - 24. Die Verfolgung oder fünfzehn Minuten Irrsinn. - 25. Seine Genossin (első lapja hiányzik). - 26. Jelenet, melynek első lapja és címe hiányzik.

Ms 5013/27-28.

BALÁZS BÉLA: A kém aki látott. (Apró színjáték.) - Az új Mozart jelenet.

Autogr. 2 db. 25 f. (a 8.f. felétől Balázs Béláné írása) + 25 f. átlag 21 x 15 cm.

Ms 5013/29-32.

BALÁZS BÉLA gépirásos jelenetei, pantomimek stb.

Gépirás, részben autogr. javításokkal, 4 db 31 f. 30 x 21 cm.

Tartalma:

29. Az a hatalmas szövetséges. - 30. Zsiványok. - 31. A kém aki látott. - 32. Hófehérke.

Ms 5013/33-41.

BALÁZS BÉLA gépirásos jelenetei, pantomimek, stb. Ném.

Gépiratok részben autogr. javításokkal, nyomt. 9 db. 67 f. 30 x 21 cm.

Tartalma:

33. Einer ist vorbeigegangen. - 34. Der Fischer und das Mondsilber. - 35. Die Handschrift. - 36. Der mächtige Verbündete. - 37. Old Hollywood. - 38. Die Schatten. - 39. Die Schatten des Tempels. - 40. Schlange und Strahl. - 41. Seine Genossin.

#### 4. Tanulmányok, cikkek

Ms 5014/1.

BALÁZS BÉLA: A lírai érzékenységről.

Gépirat, 38 f. 30 x 21 cm.

Ms 5014/2.

BALÁZS BÉLA: Halálesztétika.

Gépirat, 32 f. 30 x 21 cm.

Ms 5014/3-26.

BALÁZS BÉLA vegyestárgyu autogr. cikkei.

Autogr. 22 db. 199 f. átlag 21 x 13,5 cm.

Tartalma:

3. Fogalom tisztázás. - 4. A partizán köszönőember. - 5. Felderítő jelentése. - 6. Szorítsak önmagammal kezét? - 7. Legyünk-e humánusak? - 8. Sohse sajnálkozzatok! - 9. Jubilálni úgy látszik... - 10. 40 éves írói jubileumomra. - 11. Nincs más menekvés! - 12. Lermontov. - 13. Levél Bartók Bélához. - 14-16. Balázs Béla írja a Képes Figyelőnek (1-3.) - 17. Igen,

de... - 18-21. Író szovjetgyerekek között. - 22. (Cikk a női egyenjogúságról) - 23-24. Balázs Béla üzenete. Mellette a Magyar Ifjúság c. lap szerkesztőjének levele. - 25. Ünnepek. - 26. Leveleket kapok....

Ms 5014/27-68.

BALÁZS BÉLA gépirásos vegyestárgyu cikkei.

Gépiratok, részben autogr. ill. Balázs Béláné javításaival, 42 db. 104 f. 30 x 21 cm.

Tartalma:

27. Álmodni kell, álmodni! - 28. Bartók Béla halálának évfordulójára. - 29. Bartók Béla népiessége. - 30. Bor. - 31-32. Csehszlovákiai napló. - 33. Dunavölgyi credo. - 34. Előadás. - 35. Előszó verseim első rádióelőadásához Magyarországon. - 36. Előadás a Bibliothecában. - 37. Egy régi barát levele Bartók Bélához. - 38. Emlékezés Bartók Bélára. - 39. Emlékezés. - 40. Fedezzük fel a rendezőt. - 41. Felderítő jelentése. - 42. Félelem. - 43. Igen tisztelt Doktor ur! - 44. Galina Ulanova. - 45-46. Balázs Béla írja a Képes Figyelőnek. - 47-49. Író a szovjetgyerekek között. - 50. Kazah népi eposzok. - 52. A kísértetek szigete. - 52. A legnagyobb és legjobb. - 53. Meddig él az ember. - 54. Megérkeztünk - indulhatunk. - 55. Messziről messzire. - 56. Miért szépek a népmesék és a görög mithoszok. - 57. Művészetfilozófiai töredékek. - 58. Őszülő ős és drámai képek. - 59. Romok és rímek. - 60. Svájci kaleidoszkop. - 61. A svájci legenda. - 62. Szeged vagy Dunamedence. - 63. Szlovákiai levél. - 64. Török Sándor sem akar "párkrikát". - 65. Az utca művészei. - 66. Vidéki levél. - 67. Viiágták. - 68. Volt-e harmadik lehetőség?

Ms 5014/69-85.

BALÁZS BÉLA autográf németnyelvű cikkei.

Autogr. ill. Balázs Béláné kézírása, 17 db. 108 f. átlag 21 x 13,5 cm.

Tartalma:

60. Eine Radiofabel. - 70-72. Erlebnisse eines Schriftstellers unter russischen Kindern. - 73. Plan einer Broschüre... - 74. Sehr geehrter Herr Doktor... - 75. Sowjetschimpfwörter. - 77. Über Sowjetkinder. - 78-79. Vom Abenteuer. - 80. Wir bitten um Waffenpässe. - 81. Wahrheit oder Wirklichkeit. - 82. Warum sind Volksmärchen oder griechische Mythen schön? - 83. Wirklichkeit und Wahrheit. - 84. Wirklichkeit oder Wahrheit? - 85. Die Zigeunerlieder....

Ms 5014/86-97.

BALÁZS BÉLA gépirásos németnyelvű vegyestárgyu cikkei.

Gépirás autogr. javításokkal, 12 db. 45 f. 30 x 21 cm.

Tartalma:

86. Erziehung. - 87. Die Geschichte vom christlichen Rabbi und vom jüdischen Kaplan. - 88. Kurbelndes Bewusstsein. - 89. Maria Stuart. - 90. Ein "modernes" Drama. - 91. Rechtfertigung. - 92. Theater auf der Strasse.-



93. Und sie haben Recht! - 94. Vom Abenteuer. - 95. Vom Sujet und Fabel. - 96. Warum sind Volksmärchen und griechische Mythen schön? - 97. Wege und Ziele des Sowjetfilms.

Ms 5014/98-185.

BALÁZS BÉLA Bécsben írt németnyelvű cikkei.

Gépirat részben autogr. javításokkal, 88 db. 185 f. 30 x 21 cm.

Tartalma:

98. Angewandte Literatur. - 99. Auch das nur im Kopf? - 100. Bettelmusikanten. - 101. Bilder. - 102. Die Chiologie kommt. - 103. Claire Bauroff. - 104. Das drahtlose Chaos. - 105. Ein Drama der lesbischen Liebe. - 106. Echtes, Allzuechtes. - 107. Das ewige Licht. - 108. Exakte Mystik. - 109. Der Film bereitet die Seelen vor... - 110. Frei wie der Vogel oder vogelfrei? - 111. Das Geheimnis. - 112. Das Geheimnis der Wirklichkeit. - 113. Geheimnisse um den Weinachtsbaum und meine Experimente mit Gott. - 114. Das Geschenk. - 115. Glück in Wien. - 116. Grand Gignol. - 117. Grüsskunst. - 118. Harmacedon oder das Postfach. - 119. Das Haus der Geheimnisse. - 120. H.G. und F.R. und G.P. - 121. Herbstvariationen. - 122. Hermann Graf Kayserling. - 123. Das Herz aus Gas. - 124. Index der Bettler. - 125. Das indirekte Wien. - 126. Jókai. - 127. Juden unterwegs. - 128. Junge Armut. - 129. Die kleinen Koffer, die welkende Stadt, der Brand von Saloniki und anderes. - 130. König Lear - ein Propagandastück. - 131. Lasst sie betteln gehn! - 132. Man vergisst. - 133. Maskenfreiheit. - 134. Masse. - 135. Maskenfreiheit I-II. - 136. Die Mulattin. 137. Die münchener Spiesserrevolte. - 138. Nachtrag zu einem Vortrag. - 139. Nationalismus. - 140. Neujahr. - 141. Nicht der Maler, der Gemalte ist schuldig. - 142. Pat und Patachon. - 143. Payerbach. - 144. Das Radiodrama. - 145. Die radikale Kunst. - 146. Revanche. - 147. Rohstoff. - 148. Der schamhafte Dichter. - 149. Schöne Schaufenster. - 150. Von Schuhputzen träumt man nicht! - 151. Die Schusswaffe. - 152. Schüchterne Antwort auf einen freimütigen Brief. - 153. Die Sekunde. - 154. Shimmy und Weltgeschichte. - 155. Sichtbare Gesinnung. - 156. Der sichtbare Mensch. - 157. Sittlichkeit. - 158. Die Sklaverei der Gesundheit. - 159. Ski und Scham. - 160. Slowakische Frühmesse. - 161. Ein Spiel von Tod und Liebe. - 162. Spiel um Liebe. - 163. Stürzender Franc - steigende Kultur. - 164. Tango. - 165. Tatjana Tolstoj erzählt. - 166. 1000! - 167. Tödliche Zeichnungen. - 168. Traktätchen über den Herbst. - 169. Traumerei. - 170. Die umgekehrten Märtyrer. - 171. Das unsichtbare Antlitz. - 172. Unsterbliche Phrasen - sterbliche Menschen. - 173. Vergangenheit. - 174. Die verglichene Welt. 175. Vom feschen Leutnant bis zu Konrad Veidt und umgekehrt. - 176. Von Puppen und Dämonen und von der vergänglichsten Ewigkeit. - 177. Vom Weit-wegsein. - 178. Warum denn "Schmutz"? - 179. Was ist Bildung? - 180. Warum brauchen die Engel Flügel? - 181. Die Wiederkehr zum Publikum. - 182. Zehn Jahre nach Lumiere. - 183. Zirkus. - 184. Zwei Wunder in der Luft. - 185. Zwei Wunder in der Luft.

Ms 5014/186-202.

BALÁZS BÉLA autográf film-témájú cikkei és kritikái. M.ném.

Autogr. 17 db. 173 f. átlag 21 x 13,5 cm.

Tartalma:

186. Egy történelmi mosolyról és a magyarok szégyenéről. - 187. Az Eskü. - 188. Feltámad a néma film. - 189. Himnuszok sikere. - 190. Hogy született meg a filmművészet. - 191. Igen tisztelt szerkesztőség. - 192-193. Balázs Béla írja a Képes Figyelőnek. I-II. - 194. Le ne maradjunk! - 195. Német szeretet, olasz gyűlölet, bécsi báj. - 196. Pista, mit láttál a moziban? - 197. Talpalatnyi föld. - 198. Az utolsó állomás. - 199. Valóság vagy igazság. - 200. Varuj! - 201. Wege und Ziele des Sowjetfilms. - 202. A zöldfrakkos filmrendező.

Ms 5014/203-230.

BALÁZS BÉLA gépirásos film-témájú cikkei.

Gépiratok, 27 db. 75 f. 30 x 21 cm.

Tartalma:

203. Arab történet. - 204. Asta Nielsen. - 205. Balázs Béla előadása a szovjet filmekről. - 206-211. Balázs Béla írja a Képes Figyelőnek. - 212. Balázs Béla levele. - 213. Balázs Béla levele a Marianske Laznei fesztiválról. - 214. Elindul-e végre a magyar film? - 215. Előszó. - 216. Az Eskü. - 217. Filmkultura és embernevelés. - 218. A forgató öntudat. - 219. A gyötrelmek és gyűlölet éneke. - 220. Igen tisztelt szerkesztőség. - 221. Jelentés a locarnoi filmcsatáról. - 222. Jubileumi levél egy akadémikushoz. - 223. A lengyelek nagy Auschwitz-filmjéről. - 226. A szovjetfilm útja és céljai. - 227. Talpalatnyi föld. - 228. Új művészetnek új elméletet! - 229. Ünnepek. - 230. A világtörténelem szíve.

Ms 5014/231-244.

BALÁZS BÉLA színházi témájú cikkei, kritikái. M.ném.

Autogr. 14 db. 143 f. átlag 21 x 13,5 cm.

Tartalma:

231. Balázs Béla nyilatkozata a Cinka Panna balladájáról. - 232. Bécsi színházi levél. - 233. Budapesti színházi levél. - 234. Egerek, emberek, színészek. - 235. Egy remekmű. - 236. Euridike. - 237. Exposé a Bábszínházról. - 238. Hölgyeim és uraim. - 239. Még egyszer Cleopatra. - 240. Mi a baj? - 241. Nincs szánalmasabb... - 242. Színházi levél. - 245. Zwei Uraufführungen... - 244. Cím nélküli kritika Frantisek Langer: Peripherie c. drámájáról.

Ms 5014/245-259.

BALÁZS BÉLA gépirásos színházi témájú cikkei.

Gépiratok, 15 db. 32 f. 30 x 21 cm.

Tartalma:

245-246. Balázs Béla szegedi széljegyzetei. - 247. Balázs Béla széljegyzetei. - 248. Budapesti színházi levél. - 249. Egy kis boncolás. - 250. Egy remekmű. - 251. A félreértett Orosz emberek. - 252. Láthatatlan színészek. - 253. Levél a gyerekről és függönyről. - 254. Mégegyszer Kleopatra. - 255. A mi rettenetes kis városunk. - 256. A naivvá lett Shakespeare. - 257. A szerző beszélget a kritikussal. - 258. Színházi levél. - 259. Balázs Béla színházi leveléből.

Ms 5014/260.

BALÁZS BÉLA: Szovjetszkie brannüe szlova.

Orosz ny.

Gépirat, 3 f. 30 x 21 cm.

Ms 5014/261-262.

BALÁZS BÉLA: Bevezető - - költői matinéjához. Szegeden elmondta Dénes Leó polgármester. - Balázs Béla a film felfedezője.

Autogr. 2 db. 6 + 4 f. 21 x 15 cm.

Ms 5015

BALÁZS BÉLA hagyatéka. Szini- és filmkritikák, kisebb cikkek kivágata, főleg a bécsi Der Tag c. napilapból. M.ném.

Nyomt. ujságkivágatok két iratrendezőben, mellette egyéb kivágatok. Részben rongált.

## 5. Filmnovellák, forgatókönyvek, filmesztétika

Ms 5016/1-22.

BALÁZS BÉLA filmnovellái, forgatókönyvei.

Részben töredékek.

Autogr. ill. gépirat, 22 db 188 f. kül. nagyság.

Tartalma:

1-5. Dózsa (Vázlatok, töredékek) - 6-7. Életmentők. - 8-9. Ének a buzamezőkről (Töredékek) - 10-11. Exposé egy Nékosz-filmről. - 12. Jancsi és Juliska. - 13. A nagy eskü. - 14-15. Őszi szántás. - 16-17. Rege a csodaszarvasról. - 18. A sárkány visszatér. - 19-20. Terv és téma. - 21. Új Magyarország. - 22. Egy 1848-as filmtéma töredéke.

Ms 5016/23-36.

BALÁZS BÉLA filmforgatókönyvei. Ném.angol ny. Részben töredékek.

Autogr. ill. gépirat, 15 db. 682 f. kül. nagyság.

Tartalma:

23. Angela auf der Leinwand. - 24-26. Brennende Berge. - 27-28. Der Drache kehrt wieder. - 29. The Favorite. - 30. Der Favorit. - 31. Katastrophe. - 32-33. Die Sturmhexe. - 36. Cím nélküli forgatókönyvtöredék.

Ms 5017/1.

BALÁZS BÉLA: Die Kunst des Films. Ném.

Gépirat kézirásos javításokkal, 249 f. (hiányzik a 25. és a 268-270 f.)  
30 x 21 cm.

Ms 5017/2.

BALÁZS BÉLA: Új művészetnek új elméletet. (A párizsi első filmológiai világkongresszus számára írt előadásból.)

Gépirat autogr. toldásokkal, 25 f. 30 x 21 cm.

## 6. Működésére vonatkozó iratok

Ms 5017/3-20.

BALÁZS BÉLA film-témájú előadásainak vázlatok és előadásaihoz készült jegyzetek, bevezetők, stb. M.ném.

Autogr. 18 db. 135 f. kül.nagyság.

Ms 5017/21-25.

BALÁZS BÉLA üdvözlőbeszédei filmkongresszusok és fesztiválok stb. alkalmával, valamint feljegyzései egy filmkongresszus élményeiről. 1945. után. M.ném.fr.

Autogr., Balázs Béláné írásai ill.gépirat, 5 db 47 f. kül.nagyság.

Ms 5017/26.

BALÁZS BÉLA hagyatéka. Egy velencei filmfesztivál műsora. Fr.

Gépirat, 2 f. 30 x 21 cm.

Ms 5017/27-61.

BALÁZS BÉLA jelentései filmfesztiválokról, beadványai a magyar filmgyártásra, saját működésére vonatkozólag, ill. ezekre kapott válaszok. 1947-1949.

Autogr. és gépelt másolatok, 35 db. 128 f. kül.nagyság.

Ms 5017/62-95.

BALÁZS BÉLA levelei, beadványai 1946 után gyártott magyar filmekre vonatkozólag és ezekre kapott válaszok. 1946-1949.

Autogr. ill. gépelt másolatok, 34 db. 107 f. kül.nagyság.

Ms 5017/96-121.

BALÁZS BÉLA levelei, beadványai munkatervei stb. a Filmtudományi Intézet működésével kapcsolatosan. 1948-1949.

Autogr. ill. gépelt másolatok, 26 db. 99 f. kül.nagyság.

118-119. BALÁZS BÉLA levele KORDA SÁNDORnak Bp.1949. jan.13. Fogalmazvány ill. gépelt másolat, 2 db. 3 f.

## 7. Szovjetunióbeli működésének iratai

Ms 5018/1.

BALÁZS BÉLA: Priznanie k XVIII partsz' ezdu. (Vallomás a 18.pártkonresszus alkalmából.)

Gépirat, 2 f. 32 x 22 cm.

Ms 5018/2-5.

BALÁZS BÉLA: "Iszkusztvo Kino" c. könyvének megjelenésére vonatkozó levelek, kritika. K.n.ill. 1945. Ném. orosz ny.

2. BALÁZS BÉLA levele DUKELSZKIJnek

K.n. "Seit längerer Zeit ..." 5 f. Ném.

3. BALÁZS BÉLA levele STERNBERGnek

H.n. (1939.) "Ich habe ihnen..." 4 f. Ném.

4. BALÁZS BÉLA levele TURKIN, VALENTINnak

K.N. "Ich habe ihre grosse..." 2 f. Ném.

5. ASZMUSZ, V.F.: Oztüv o knige Bela Balasa "Iszkusztvo Kino" (Bírálat Balázs Béla "Filmkultura" c. könyvéről.) Orosz ny. 1944.nov.28.

Ms 5018/6-49.

BALÁZS BÉLA Szovjetunióban kötött szerződései művei kiadására. 1933-1941. Orosz ny.

Eredeti iratok, 44 db. 61 f. kül.nagyság.

6-10. Filmteoretikus művekre vonatkozó szerződések. 1933-1936. 5 db. 10 f.

11-21. Filmscenariumokra vonatkozó szerződések. 1934-1941. 11 db. 15 f.

22-43. Könyvek kiadására vonatkozó szerződések. 1935-1941. 22 db. 30 f.

44-49. Színművek előadására vonatkozó szerződések. 1937-1939. 6 db. 6 f.

Az egész anyag erősen rongált.

Ms 5018/50.

BALÁZS BÉLA levele RADOMIR-nak, "Az örök zsidó" ill. "Vándor" címmel tervezett, el nem készült drámai művéről. Ném.

Autogr. 18 f. 21 x 13,5 cm.

Ms 5018/51-68.

BALÁZS BÉLA "Mozart" c. drámájával kapcsolatos irások. 1937-1939. Orosz, ném.

Autogr. ill. gépirat, 18 db. 26 f. kül.nagyság.

Az iratok részint a kiadásra, a fordításra vonatkozó levelezést, részint a Balázs Béla által a tiszteletpéldányok mellékleteként írt levelek fogalmazványát tartalmazzák.

52. OLENIN, ANATOLIJ levele BALÁZS BÉLÁnak (Moszkva, 1939. szept.30.) 1 f. Orosz ny.

53. FRIDLAND, NADJA levele BALÁZS BÉLÁnak Leningrád, 1938. ápr. 29. 1 f. Orosz ny.

54-55. UMANSZKIJ levelei BALÁZS BÉLÁnak Leningrád, 1938. jun. 28. 2 db. 2 f. Orosz ny.

58. BALÁZS BÉLA levele megnevezetlen Ernstnek (Bloch? vagy Fischer?) K.n. "Ich schicke dir..." 3 f. Ném. Fogalmazvány.

59. BALÁZS BÉLA levele FEUCHTWANGER, LIONnak Moszkva, 1939. ápr. 25. 1 f. Ném. Fogalmazvány.

60. BALÁZS BÉLA levele KERR, ALFREDnek K.n. "Erlauben Sie mir ihnen..." 2 f. Ném. Fogalmazvány.

61. BALÁZS BÉLA levele MANN, HEINRICHnek K.n. "Ich erlaube mir ihnen..." 1 f. Ném. Fogalmazvány.

62. BALÁZS BÉLA levele MANN, THOMASnak K.n. "Vor Jahren hatten Sie..." 1 f. Ném. Fogalmazvány.

63. BALÁZS BÉLA levele OLDEN, RUDOLFnak H.é.n. "In Erinnerung..." 2 f. Ném. Fogalmazvány.

64. BALÁZS BÉLA levele POLGAR, ALFREDnak K.n. "Ich war sehr froh..." 2 f. Ném. Fogalmazvány.

65. BALÁZS BÉLA levele ROLLAND, ROMAINnak K.n. "Erlauben Sie mir..." 1 f. Ném. Fogalmazvány.

66. BALÁZS BÉLA levele VIERTEL, BERTHOLDnak K.n. "Ich schicke ihnen..." 2 f. Fogalmazvány.

67. BALÁZS BÉLA levele ZWEIG, STEFANnak K.n. "Erlauben Sie mir..." 2 f. Ném. Fogalmazvány.

68. BALÁZS BÉLA levele megnevezetlennek Moszkva, 1939. ápr. 25. 1 f. Ném. Fogalmazvány.

Ms 5018/69.

BALÁZS BÉLA levele a Lengoszlitzdathoz, "Lehetetlen emberek" c. regénye orosz kiadása tárgyában. 1939. Orosz ny.

Gépelt másolat, 1 f. 28 x 21 cm.

Ms 5018/70-87.

BALÁZS BÉLA "Karl Brunner" és "Derzsicz Karlusa!" c. ifjúsági regényeinek ukrán és belorussz kiadásával kapcsolatos levelezés. 1937-1939. Orosz, ném.

Autogr. ill. gépiratok, 18 db. 24 f. kül.nagyság.

Ms 5018/88-89.

BALÁZS BÉLA "Genrih nacsinaet bor'bu" c. ifjúsági regényének orosz kiadására vonatkozó levelek. Ném.orosz ny. 1939.

Autogr. ill. gépiratok, 2 db. 2 f. 21.5 x 15 cm.

Ms 5018/90-92.

BALÁZS BÉLA iskolások számára írt jeleneteinek kiadására és a szerződés felbontására vonatkozó levelek. 1939-1940. Orosz ny.

Eredeti iratok, 3 db. 3 f. 21 x 15 cm.

Ms 5018/93-96.

BALÁZS BÉLA szerkesztésében készülő "Ljudoedü XX veka" (A XX. század emberevői) c. antológiára vonatkozó levelezés és kritika. 1939. Orosz ny.

Eredeti iratok, 4 db. 5 f. kül.nagyság.

Ms 5018/97-101.

BALÁZS BÉLA szovjetunióbeli irodalmi működésével kapcsolatos szerződések, felkérőlevelek, elszámolások stb. 1937-1942. Orosz ny.

Eredeti iratok, 5 db. 5 f. kül.nagyság.

Ms 5018/102-112.

BALÁZS BÉLA "Mozart" c. filmjére vonatkozó levelek és iratok. 1937-1940. Orosz, ném.

Eredeti iratok, 11 db. 14 f. kül.nagyság.

Az iratok a film scenariumára, kísérfőzenéjére, rendezésére, honoráriumára stb. vonatkoznak.

a 102-103. sz.darabokon OLESA,JURIJ író megjegyzései.

106.TARIN,ERASZT levele BALÁZS BÉLÁnak  
Moszkva, 1937. dec. 13. 2 f. Orosz ny.

107.MITTLER,LEÓ levele BALÁZS BÉLÁnak

108.BALÁZS BÉLA levele GARINnak  
Moszkva, 1937. dec. 16. 1 f. Orosz ny.  
Másodpéldány.

A címzés feltehetőleg hibás, a címzett esetleg Eraszt Tarin.

111. BALÁZS BÉLA levele SCHMITHOFnak  
K.n. "Ich danke ihnen..." 2 f.

Ms 5018/113-122.

BALÁZS BÉLA "Karl Brunner"-regényeiből készült filmekre vonatkozó levelek, iratok. 1938. Orosz, ném.

Autogr. és eredeti iratok, 10 db. 19 f. kül.nagyság

115. BALÁZS BÉLA levele AMENKOVÁnak  
K.n. "Aus den beiliegenden..." 2 f. Ném.

116. BALÁZS BÉLA levele HUPPERTnek  
K.n. "In der D.Z.Z. vom..." 2 f. Ném.

117. BALÁZS BÉLA levele SUMJACKIJ, BORISnak  
H.n. "Es tut mir sehr Leid..." 6 f. Ném.

118-119. BALÁZS BÉLA levelei DUKELSZKIJnek  
K.n. "Seszt' nedel' tomu..." 1 f. Orosz ny.

Másodpéldány.

K.n. "Ich habe vor sechs Wochen..." 1 f. Ném.

Másodpéldány.

122. BALÁZS BÉLA levele a Komintern német szekciójának.

H.é.n. 1938. okt. után. "Da mein Kinderroman..." 3 f. Ném.

Ms 5018/123-135.

BALÁZS BÉLA "Karl gde tü?" c. filmscenariumával kapcsolatos per lelevelezése. Orosz, ném.

Autogr. ill. gépirat, 13 db. 62 f. kül.nagyság.

127. BALÁZS BÉLA levele UMANSZKIJnak  
H.é.n. "Was ich Dir hier..." 2 f. Ném.

128-130. BALÁZS BÉLA levele FAGYEJEV, ALEKSZANDR ALEKSZANDOVICSnak

Autogr, gépirat autogr. javításokkal ill. gépirat, Isztra, 1940. ápr. 19. 3 pl. 18 f. Ném. orosz ny.

131-133. BALÁZS BÉLA levele KAPLERnek  
(Isztra, 1940. ápr.) 3 pl. 10 f. Ném. orosz ny.

Autogr., gépirat autogr. javításokkal ill. gépirat.

Ms 5018/136-142.

BALÁZS BÉLA "Genrih nacsinaet borbu" c. filmscenariumával kapcsolatos iratok. Ném. orosz ny. 1938.



Ms 5018/143-145.

BALÁZS BÉLA "Internacionalisztü" c. filmscenariumára vonatkozó levelek. 1936-1938. Orosz, ném.

Autogr. ill. gépirat, 3 db. 8 f. kül.nagyság.

143. DZIGAN, EFIM levele BALÁZS BÉLÁNAK Moszkva, 1936. dec. 27. 3 f. Orosz ny.

Ms 5018/146-155.

BALÁZS BÉLA Willy Bredel "Dein unbekannter Bruder" c. regényéből írt "Tvoj neizvezstnij brat" c. filmscenariumára vonatkozó iratok. Orosz, ném. 1938-1940.

Autogr., Nadja Fridland fordító írása ill. gépirat, 10 db. 50 f. kül.nagyság.

Ms 5018/156-161.

BALÁZS BÉLA Szovjetunióban készült filmscenariumaira vonatkozó levelek. Orosz, ném. 1936-1942.

Autogr., Balázs Béláné írása, ismeretlenek kézírása, gépirat. 6 db. 12 f. kül.nagyság.

Tartalma:

156-157/A "Husaren" c. scenariumra vonatkozók.

158/ A "Paganini" c. scenariumra vonatkozók.

159/ A "Vér a határon" (Krov' na granice) c. scenariumra vonatkozó irat.

160/ A "Venszkaja szvadba" c. scenariumra vonatkozó irat.

161/ megnevezetlen scenariumra vonatkozó levél.

Ms 5018/162-163.

BALÁZS BÉLA levélformájú kritikája a "Walter" c. filmscenariumról. Ném. orosz ny.

Autogr. fogalmazvány és gépelt fordítás, 2 db. 42 + 20 f. 20 x 14 ill. 32 x 21 cm.

Ms 5018/164.

BALÁZS BÉLA beadványa a filmfőigazgatóságnak a szovjet filmgyártás megjavítása tárgyában. Orosz ny.

Gépirat, 5 f. 32 x 21 cm.

Ms 5018/165.

BALÁZS BÉLA: Ein Toast auf die Tifliser Kinofabrik. 1935 után. Ném.

Gépirat, 5 f. 29 x 21 cm.

Ms 5018/166-167.

BALÁZS BÉLA vallomása az odesszai filmgyár elleni perben.  
Moszkva, 1936. dec. 29. Ném. orosz.

Autogr. ill. gépirat, 2 db. 4 f. 21 x 15 ill. 30 x 21 cm.

Ms 5018/168-169.

BALÁZS BÉLA szovjetunióbeli filmfőiskolai működésére vonatkozó iratok.  
1935. okt. 23. Orosz ny.

Eredeti iratok, 2 db. 5 f. 32 x 21 ill. 30 x 20 cm.

Ms 5018/170.

BALÁZS BÉLA levele a moszkvai filmfőiskolai mellőztetése tárgyában.  
Moszkva, 1937. jun. 20. Orosz ny.

Gépirat, 2 f. 29 x 20 cm.

Ms 5018/171-172.

BALÁZS BÉLA levele a "Bolsevik" c. folyóiratnak válaszul M. Rosenthal vitacikkére a szovjet esztétika kérdéseiről. M.ném.

Autogr. ill. gépirat, 2 db. 5 f. 30 x 21 cm.

Ms 5018/173-175.

BALÁZS BÉLA: Anyag és műfaj. (Polemikus előszó két drámához.) -  
Stoff und Gattung. (Ein polemisches Vorwort zu zwei Dramen.) M.ném.

Autogr. ill. gépirat, 3 db. 21 + 57 + 36 f. 30 x 21 ill. 20 x 16 cm.

Ms 5018/176.

BALÁZS BÉLA levele BECHER, JOHANNESnak  
K.n. "Gelegentlich unseres letzten..." 12 f. Ném.

Töredék. A "Stoff und Gattung" megjelentetésével foglalkozó szerkesztő-  
ségi vita előtt küldött levél fogalmazványja.

Ms 5018/177-178.

BALÁZS BÉLA: Brief an Lukács. (Jegyzetek egy polémiához.) Ném.

Autogr. és gépelt másolat, 2 db. 9 f. 20 x 14 ill. 30 x 21 cm.

Ms 5018/179-185.

BALÁZS BÉLA és Lukács György levélben folytatott polémiája. Isztra-  
Moszkva, 1940. jan.-febr. M.ném.

Gépelt másolat, 7 db. 59 f. 30 x 21 cm.

- Ms 5018/186.  
BALÁZS BÉLA: Seghers Polemik mit Lukács. Ném.  
Gépirat, 4 f. 30 x 21 cm.
- Ms 5018/187.  
BALÁZS BÉLA: Fadejew im Schriftstellerverband. Ném.  
Gépirat, 1 f. 30 x 21 cm.
- Ms 5018/188.  
BALÁZS BÉLA beadványa a Komintern német szekciójához öccse, Bauer Ervin elítéltetése alkalmából. K.n.Ném.  
Gépelt másolat, 1 f. 23 x 31 cm.
- Ms 5018/189.  
BALÁZS BÉLA beadványa elvált felesége, Hajós Edith kommunista párttagságáról és működéséről. Moszkva, 1937. máj. 24. Ném.  
Gépelt másolat, 1 f. 31 x 21 cm.
- Ms 5018/190.  
BALÁZS BÉLA beadványa az 1936. nov. 13.-i pártgyűlésen ellene felhozott gyanu ügyében. Ném.  
Autogr. 6 f. 30 x 19 cm.
- Ms 5018/190.  
BALÁZS BÉLA beadványa a Szovjet Írószövetség német szekciójához. Moszkva, 1938. okt. 27. Ném.  
Gépirat, 1 f. 30 x 21 cm.
- Ms 5019/1.  
SZTANISZLAVSZKIJ, KONSTANTIN SZERGEJEVICS: Életem a művészetért. Ford. Balázs Béla. Töredék.  
Autogr. Balázs Béláné kézírása ill. gépirás, 240 f. 20 x 14 cm.

## 8. Műveiről írt kritikák

- Ms 5019/2-100.  
BALÁZS BÉLÁRól írt kritikák, cikkek másolata. M.ném.  
Gépiratok, 99 db. 95 f. 30 x 21 cm.  
2-25. Vegyes cikkek, kritikák.

- 26-44. Kritikák, cikkek a "Boszorkánytánc" c. szindarabról.  
 45-57. Kritikák, cikkek a "Lulu és Beáta" c. szindarabról.  
 58-74. Kritikák, cikkek a "Mozart" c. szindarabról.  
 75-79. Cikkek Balázs Béla 40 éves írói jubileuma alkalmából.  
 80-99. Kritikák Balázs Béla prózai és versköteteiről.  
 100. Cikkek Balázs Béla filmműködéséről.

Ms 5019/101-122.

BALÁZS BÉLA "Cinka Panna balladája" c. színművéről írt kritikák, nyilatkozatok stb.

Autogr. ill. gépirat, 22 db. 18 f. kül.nagyság.

120. BALÁZS BÉLA levele RÉVAI JÓZSEFnek  
 1948. márc. 24. 2 f.

121. RÉVAI JÓZSEF levele BALÁZS BÉLÁnak  
 (Bp. 1948. márc. 26. előtt.) 1 f. Másolat.

122. BALÁZS BÉLA levele HORVÁTH MÁRTONnak  
 (Bp. 1948. márc. 15. után.) 3 f.

## 9. Vegyes iratok, töredékek

Ms 5019/123-136.

BALÁZS BÉLA ceruzarajzai. 1896-1908.

Autogr. rajzok, egészvászonkötésben 45 f. 10 x 16,5 cm. valamint 14 különálló lap, 25,5 x 17,5 ill. 32,5 x 25 cm.

Ms 5019/137.

BALÁZS BÉLA meséihez készült illusztrációk. Ismeretlen rajzoló munkái.

Eredeti tollrajzok, 41 db. kül.nagyság.

Ms 5019/139-140.

KODÁLY ZOLTÁN - Balázs Béla: Kicsi virágom. - Az erdő. - Éjjel.  
 (Kották.)

Kézírásos kották, ismeretlen írása, 3 db. 11.f. 35 x 25 cm.

Ms 5019/141-148.

BALÁZS BÉLA: "Boszorkánytánc", "Mozart", "Lulu és Beáta" és "Cinka Panna balladája" c. színműveinek plakátjai. 1945-1948.

Nyomt. 8 db. kül.nagyság.

Ms 5019/149-150.

BALÁZS BÉLA: Művészetfilozófiai töredékek. - Hasonlatok és metaforák.

Autogr. 2 db. 97 f. átlag 21 x 17 cm.

Ms 5019/151-156.

BALÁZS BÉLA jegyzetkönyvei. M.ném.

Autogr. 6 db. 21 + 20 + 59 (4-28, 30-31, 33-36, 38, 58 f. üres) + 70 + 47 (8-47 f. üres) + 27 f. átlag 20 x 15 cm.

Tartalma:

151/ Vegyes jegyzetek (Ausztria, 1920-as évek).

152/ Kalewala kündet Kunde.

153/ Nyelvtár. Magyar-német.

154/ Cimek és telefonszámok.

155/ Vegyes jegyzetek.

156/ Vegyes jegyzetek.

Ms 5020/1.

BALÁZS BÉLA előadásaihoz, cikkeihez készített jegyzetek, emlékeztető feljegyzések, stb. M.ném. Részben töredékek.

Autogr. 321 f. kül.nagyság.

Ms 5020/2.

BALÁZS BÉLA vegyes töredékei és jegyzetei. M.ném.

Autogr. ill. gépirat, 57 f. kül.nagyság.

## 10. Szerződések, személyi iratok

Ms 5020/3-85.

BALÁZS BÉLA regényeire, meséire, drámáira stb. vonatkozó kiadói szerződések, levelezés, elszámolások. 1929-1949. M.ném. orosz, cseh, szlovák, francia ny.

Autogr., gépirat, ill. nyomt. kézírásos bejegyzésekkel, 82 db. 105 f. átlag 30 x 21 cm.

Ms 5020/86-95.

BALÁZS BÉLA szerződései, megállapodásai stb. színművei előadására vonatkozólag. 1945-1948. M.ném.

Eredeti iratok és másolatok, 10 db. 10 f. 30 x 21 cm.

Ms 5020/96-112.

BALÁZS BÉLA szerződései, megállapodásai stb. művei megfilmesítésé-

re, forgatókönyvek írására és filmek gyártásának művészi vezetésére vonatkozólag. 1946-1949. M.ném, cseh, szlovák ny.

Gépiratok autogr. aláírással, autogr. 17 db. 22 f. átlag 30 x 21 cm.

Ms 5020/113-141.

BALÁZS BÉLA írói hagyatékára vonatkozó levelek és szerződések halála utáni évekből. 1949. júl. - 1956. ápr.

Gépirat ill. nyomt. ill. Balázs Béláné kézírása, 29 db. 32 f. kül.nagyság - ság.

Ms 5020/142-154.

BALÁZS BÉLA önéletrajzai. M.n. Részben töredékek.

Autogr, ill. gépiratok, 13 db. 84 f. kül.nagyság.

Az 153-154.sz. példányon Balázs Béláné szövegezte feljegyzés Balázs Béla életére vonatkozólag.

Ms 5020/155-157,

BALÁZS BÉLA isztrai dácsájára vonatkozó iratok. 1938. Ném. orosz ny.

Autogr. ill. gépirat, 3 db. 6 f. kül.nagyság.

Ms 5020/158-160.

BALÁZS BÉLA szovjet állampolgárságára vonatkozó iratok. 1937. Orosz ny.

Gépelt iratmásolatok, 3 db. 4 f. 30 x 21 cm.

Ms 5020/161-162.

BALÁZS BÉLA alma-atai szállására vonatkozó levélváltás. 1942. aug.14. és 19. Orosz ny.

Eredeti irat ill. gépelt másolat, 2 db. 4 f. 21 x 16 ill. 28 x 20 cm.

Ms 5020/163-172.

BALÁZS BÉLA anyagi ügyeire vonatkozó iratok. 1946-1951. Orosz, magyar ny.

Eredeti iratok és másolatok, 10 db. 10 f. kül.nagyság.

Ms 5020/173-183.

BALÁZS BÉLA és felesége párttagsági, írószövetségi, féláru vasuti jegyre jogosító igazolványai stb.

Nyomt. kézírásos bejegyzésekkel és fényképekkel, 11 db. kül.nagyság, ebből 4 db. vászonkötésben. Mellette 7 db. névjegy.

Ms 5020/184.

BALÁZS BÉLA Kossuth-díjáról szóló oklevele. 1949. márc. 15.

Nyomt. 1 db 1 f. 30 x 42 cm.

Ms 5020/185.

BALÁZS BÉLA élete utolsó hónapjaira vonatkozó feljegyzések egy 1949-re szóló naptárban.

Autogr. ill. Balázs Béláné bejegyzései, 55 f. 25 x 18 cm.

## 11. Levelezés

Ms 5021/1.

ARLT FR. levele BALÁZS BÉLÁnak

Elerswalde, 1949. ápr. 10. 1 f. Ném.

Ms 5021/2.

ARNET, EDWIN levele BALÁZS BÉLÁnak

K.n. "sucht zur Herausgabe..." 1 f. Ném.

Ms 5021/3.

BALASSA IMRE levele BALÁZS BÉLÁnak

Bp. 1948. márc. 30. 1 f.

Ms 5021/4-73.

BALÁZS BÉLA levelei feleségének.

Gépelt másolatok.

(1942-43-ból) 22 db. 5 f. (A 17. 19. 20. 21. számú levelet Balázs Béláné ill. egy megnevezetlen Samu írta.)

1946-ból 6 db. 4 f.

1947-ből 14 db. 5 f.

1948-ból 16 db. 4 f.

1949-ből 13 db. 7 f.

Mellette egy levéltöredék és egy távirat.

Ms 5021/74.

BALÁZS BÉLA levele APLETINnek

1938. márc. 2. 1 f.

Másodpéldány.

Ms 5021/75.

BALÁZS BÉLA levele BALOGH ISTVÁNNak

Bp. 1946. dec. 2. 1 f.

Másodpéldány.

Ms 5021/76.

BALÁZS BÉLA levele BARTA SÁNDORnak

Moszkva, 1937. márc. 28. 3 f. Ném.

Másodpéldány.

Ms 5021/77-84.

BALÁZS BÉLA levelei hugának BAUER HILDÁnak (később Schilling Oszkárné)

1903. okt. 27. 2 f.

1906. okt. 30. 2 f.

1915. ápr. 18. 1 f.

1918? máj. 19. 1 f.

H.é.n. "Tehát születésnapod van..." 4 f.

H.é.n. "Tulajdonképpen valami..." 4 f.

H.é.n. "Születésnapodra gratulálok..." 2 f.

H.é.n. "Hát Párizsban vagy..." 3 f.

Ms 5021/85.

BALÁZS BÉLA levele édesanyjának, BAUER SIMONNÉnak

Bp. 1910. márc. 20. 2 f.

Bauer Hilda, Czigány Dezső, Kerpely Jenő, Kodály Zoltán, Lukács György, Molnár Antal, Révész Erzs, Szilágyi Sándor, Waldbauer Imre, Temesváry János és Weiner Leo aláírásával.

Ms 5021/86-87.

BALÁZS BÉLA levelei BECHER, JOHANNESnek

Moszkva, 1937. ápr. 7. 2 f. Ném. Fogalmazvány.

" 1939. máj. 1. 4 f. Ném. Másodpéldány.

Ms 5021/88.

BALÁZS BÉLA levele BERGMANN, HANSnak

H.é.n. "ich weiss nicht..." 1 f. Ném.

Ms 5021/89.

BALÁZS BÉLA levele megnevezetlen Ernstnek (Bloch? vagy Fischer?)

H.é.n. "ich habe deinen Brief..." 3 f. Ném.

Másodpéldány autogr. javításokkal.



- Ms 5021/90.  
BALÁZS BÉLA levele CHASIRAGHInak  
H.é.n. "Le terme définitif de mon départ..." 1 f. Fr.
- Ms 5021/91.  
BALÁZS BÉLA levele DÉNES LEOnak  
Bp. 1946.okt. 18. 2 f.
- Ms 5021/92-93.  
BALÁZS BÉLA levelei DZIGAN, EFIM-nek  
Moszkva, 1937. jan. 2. 8 f. Ném.  
" 1937. jan. 2. 1 f. Orosz ny.  
Autogr. fogalmazvány és gépelt másolat.
- Ms 5021/94.  
BALÁZS BÉLA levele ERPENBECK, FRITZnek  
H.n. 1937. nov. 19. 4 f. Ném.  
Másodpéldány.
- Ms 5021/95.  
BALÁZS BÉLA levele GÁBOR ANDORNÉnak  
H.é.n. "Ich habe gehört..." 1 f. Ném.  
Másodpéldány.
- Ms 5021/96-97.  
BALÁZS BÉLA levelei GERGELY SÁNDORnak  
H.é.n. "Azt hallottam a Stellától..." 6 f.  
H.n. 1942. jul 17. 3 f. Balázs Béláné írása.
- Ms 5021/98-99.  
BALÁZS BÉLA levelei GITTERMANNnak  
H.n. 1940. febr. 28. 1 f. Orosz ny. Másodpéldány.  
H.n. 1940. ápr. 9. 1 f. Ném. Másodpéldány.
- Ms 5021/100.  
BALÁZS BÉLA levele HÁY GYULÁnak  
Isztra, é.n. márc. 29. 1 f.  
Másodpéldány.

- Ms 5021/101.  
BALÁZS BÉLA levele HUPPERTnak  
H.é.n. "In der D.Z.Z. vom 8. Juni..." 1 f. Ném.  
Másodpéldány.
- Ms 5021/102.  
BALÁZS BÉLA levele JAKUBOWSKAnak  
Varsó, 1948. ápr. 9. 2 f. Ném.
- Ms 5021/103.  
BALÁZS BÉLA levele KÁLLAI GYULÁnak  
H.é.n. okt. 7. "Tegnap az operában..." 4 f.  
Töredék.
- Ms 5021/104-105.  
BALÁZS BÉLA levele KEIT, BORIS ABRAMOVICSnak  
H.é.n. 6 f. "Ich antwortete Ihnen..." Ném. Fogalmazvány.  
H.é.n. 1 f. "Als Sie am 24. April..." Ném. Fogalmazvány.
- Ms 5021/106.  
BALÁZS BÉLA levele KLERING, HERBERTnek  
Bp. 1948. dec. 18. 1 f. Ném.  
Másodpéldány.
- Ms 5021/107.  
BALÁZS BÉLA levele LEONIDOVnak  
a Szovjet Írószövetségbe  
H.é.n. "Na vam voprosz..." 2 f. Orosz ny.
- Ms 5021/108.  
BALÁZS BÉLA levele LUKÁCS GYÖRGYnek  
H.é.n. "Du wirst es vielleicht..." 7 f. Ném.  
Fogalmazvány.
- Ms 5021/109.  
BALÁZS BÉLA levele MAJOR TAMÁSnak  
H.é.n. "Tegnap érkeztem Moszkvából..." 4 f.  
Fogalmazvány.

- Ms 5021/110.  
BALÁZS BÉLA levele NAGY IMRÉnek  
Bp. 1945. aug. 1 f.
- Ms 5021/111.  
BALÁZS BÉLA levele NOVOMESKY, LACOnak  
H.é.n. "Költő névéhez nem illik..." 9 f.  
Fogalmazvány.
- Ms 5021/112.  
BALÁZS BÉLA levele ORTUTAY GYULÁnak  
Bp. 1947. dec. 14. 1 f.  
Másodpéldány.
- Ms 5021/113-118.  
BALÁZS BÉLA levelei RÉVAI JÓZSEFnek  
Bp. 1945. jul. 30. 2 f. Másodpéldány.  
H.é.n. "Mikor a minap..." 1 f. Másodpéldány.  
(1947. jan.-febr.) "Nem tudom, olvaste-e..." 2 db 4 f. Mellette Molnár  
Miklós kritikájának másolata a "Lulu és Beáta" c. színműről.  
Bp. 1947. febr. 18. 1 f. Balázs Béláné levele.  
Bp. 1947. febr. 18. 1 f. Balázs Béla el nem küldött levele.  
116. RÉVAI JÓZSEF levele BALÁZS BÉLÁnak  
Bp. 1947. febr. 17. 1 f. Másolat.  
117. BALÁZS BÉLÁNÉ levele RÉVAI JÓZSEFnek  
Bp. 1947. febr. 18. 1 f.
- Ms 5021/119.  
BALÁZS BÉLA levele ROMM, MIHAILnak  
Bp. 1948. szept. 27. 2 + 2 f. Ném.  
Fogalmazvány ill. másodpéldány.
- Ms 5021/120-121.  
BALÁZS BÉLA levelei SADOUL, GEORGESnek  
Bp. 1947. aug. 14. Fr. 4 + 1 f. Balázs Béláné írása ill. másodpéldány.  
H.é.n. "En attendant..." 1 f. Fr. Másodpéldány.
- Ms 5021/122-124.  
BALÁZS BÉLA levelei UMANSZKIJnak, fordító  
H.é.n. "Unser letztes Telefongespräch..." 17 f. Ném. Fogalmazvány.  
H.é.n. "Du musst mir schon..." 34 f. Ném. Fogalmazvány.  
H.é.n. "Hier schicke ich ihnen..." 2 f. Ném. Fogalmazvány.

Ms 5021/125.

BALÁZS BÉLA levele VARGA JENŐnek

H.n. 1939. jan. 22. 1 f. Ném.

Fogalmazvány.

Ms 5021/126.

BALÁZS BÉLA levele WIEDENnek

H.n. 1938. jan. 22. 9 f. Ném.

Fogalmazvány.

Ms 5021/127-129.

BALÁZS BÉLA levelei WILLIAM-WILMONTnak

H.é.n. "Nach unserem letzten..." 2 + 3 f. Ném. Fogalmazvány.

H.é.n. "Wenn Sie meinen..." 5 f. Ném. Fogalmazvány.

H.é.n. "Ha leveletem..." 2 f. Gépelt másolat.

Ms 5021/130.

BALÁZS BÉLA levele ZWEIG, STEFANNak

H.é.n. "Herzlichen Dank für ihr..." 14 f. Ném.

Fogalmazvány.

Ms 5021/131.

BALÁZS BÉLA levele megnevezetlen elnöknek

H.é.n. "engedje meg, hogy..." 1 f.

Másodpéldány.

Ms 5021/132-133.

BALÁZS BÉLA levelei a Centre de Filmologie vezetőjének

H.é.n. "Nagy örömmel vettem..." 6 f. Fogalmazvány.

H.é.n. "C'est avec le plus grand..." 5 f. Fr. Balázs Béláné írása.

Ms 5021/134.

BALÁZS BÉLA levele POGÁNY GYÖRGYnek

H.é.n. "A drámádról akarok írni..." 11 f.

Fogalmazvány.

Ms 5021/135-155.

BALÁZS BÉLÁnak szóló levelek megnevezetlenektől ill. olvashatatlan aláírással.

1939-1948. 20 db. 35 f. M.ném. fr. olasz ny.

Ms 5021/156-157.

BALÁZS BÉLÁnak, mint a Fényszóró c. hetilap szerkesztőjének szóló felmondó levelek. Bp. 1946. márc. 29. ill. jun. 25. 2 db. 2 f.

Ms 5021/158-160.

BALÁZS BÉLÁnak szóló köszönőlevelek előadásaiért.

1948. okt. 6., 8., és 13. 3 db. 3 f.

Ms 5021/161-167.

BALÁZS BÉLÁnak mind a Der Tag c. bécsi lap munkatársának irt levelek olvasóitól.

1925-1926. 7 db. 15 f. M.ném.

162. LANG GYÖRGY levele BALÁZS BÉLÁnak

Bécs, 1926. ápr. 12. 2 f.

Ms 5021/168.

BALÁZS BÉLÁnak irt levél szovjet uttörőktől.

1939. okt. 31. 2 f. Orosz ny.

Ms 5021/169-170.

BÁN FRIGYES levelei BALÁZS BÉLÁnak

H.n. 1949. jan. 21. 1 f.

Bp. 1949. febr. 1. 1 f.

Ms 5021/171-172.

BARBARO, UMBERTO levelei BALÁZS BÉLÁnak

H.n. 1947. okt. 5. 1 f. Olasz ny.

H.n. 1948. ápr. 28. 1 f. Olasz ny.

Ms 5021/173-174.

BÁRDOS ARTUR levelei BALÁZS BÉLÁnak

Bp. 1947. febr. 13. 1 f.

Bp. 1947. febr. 24. 1 f.

Ms 5021/175.

G. BAYOR GIZI levele BALÁZS BÉLÁnak

H.n. 1947, febr. 7. 1 f.

Ms 5021/176-178.

BECHNER, JOHANNES levelei BALÁZS BÉLÁnak

H.é.n. 1939. febr. 15. 1 f. Ném.  
 Moszkva, 1939. febr. 27. 1 f. Ném.  
 H.é.n. "gratuliere zu der..." 1 f. Ném.

Ms 5021/179-187.

BERGMANN, HANS levelei BALÁZS BÉLÁnak

Locarno,	1947. jul.	2. 1 f. Ném.
Berlin,	1947. jul.	30. 1 f. Ném.
"	1947. szept.	16. 2 f. Ném.
"	1948. jan.	21. 2 f. Ném.
"	1948. ápr.	12. 1 f. Ném.
"	1948. jul.	16. 2f. Ném.
"	1948. aug.	28. 1 f. Ném.
"	1948. okt.	5. 2 f. Ném.
"	1949. febr.	10. 1 f. Ném.

Ms 5021/188.

BLATTNER GÉZA levele BALÁZS BÉLÁnak

Boulogne sur Seine, 1931. febr. 3. 1 f.

Ms 5021/189.

BLOCH, ERNST levele BALÁZS BÉLÁnak

Bécs, 1930. ápr. 14. 1 f. Ném.

Ms 5021/190-191.

BLUM, KLARA levelei BALÁZS BÉLÁnak

H.n. 1938. okt. 8. 1 f. Ném.

H.n. 1940. ápr. 11. 2 f. Ném.

Ms 5021/192.

BLÜHOVÁ-WEINEROVÁ, IRÉNA levele BALÁZS BÉLÁnak

Pozsony, 1946. aug. 28. 1 f.

Ms 5021/193.

BUCSO, ALEKSZANDR levele BALÁZS BÉLÁnak

Belgrád, 1947. nov. 8. 1 f. Orosz ny.

Ms 5021/194.

BURCHARD BÉLAVÁRY ERZSÉBET levele BALÁZS BÉLÁnak

Bp. 1947. aug. 2. 1 f.

Ms 5021/195-197.

ČESKOSLOVENSKÝ STATNÝ FILM levelei BALÁZS BÉLÁnak

1948. szept. 15. 1 f. Szlovák ny.

1948. szept. 18. 2 f. Szlovák ny.

1948. dec. 28. 1 f. Szlovák ny.

Ms 5021/198-200.

CHIARINI, LUIGI levelei BALÁZS BÉLÁnak

Roma, 1948. júl. 28. 1 f. Olasz ny.

" 1948. júl. 28. 1 f. Olasz ny.

" 1948. okt. 4. 1 f. Olasz ny.

Ms 5021/201.

DÁLOKY JÁNOS levele BALÁZS BÉLÁnak

Bp. 1945. aug. 15. 1 f.

Ms 5021/202-203.

DÖBLIN, ALFRED levelei BALÁZS BÉLÁnak

Berlin, 1930. febr. 8. 2 f. Ném.

" 1930. febr. 20. 2 f. Ném.

Ms 5021/204.

BALÁZS BÉLA levele DÖBLIN ALFREDnek

H.é.n. (1930. febr.) 1 f. Ném. Másolat.

Ms 5021/205.

DINNYÉS LAJOS levele BALÁZS BÉLÁnak

Bp. 1945. dec. 30. 1 f.

Ms 5021/206.

ERPENBECK, FRITZ levele BALÁZS BÉLÁnak

Moszkva, 1937. nov. 22. 1 f. Ném.

Ms 5021/207.

FÉLIX PÁL levele BALÁZS BÉLÁnak

H.é.n. "ne haragudjon..." 2 f.

Ms 5021/208.

FLOCH, RICHARD levele BALÁZS BÉLÁnak

Bécs, 1932. márc. 9. 1 f. Ném.

- Ms 5021/209.**  
 FONTANA, OSKAR MAURUS levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Bécs, 1930. márc. 3. 1 f. Ném.
- Ms 5021/210.**  
 FRASER, GEORG levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Bécs, 1946. dec. 11. 1 f. Ném.
- Ms 5021/211-219.**  
 FRIDLAND, NADJA levelei BALÁZS BÉLÁnak  
 H.n. 1937. szept. 7. 1 f. Ném.  
 H.n. 1938. márc. 28. 1 f. Ném.  
 H.n. 1938. dec. 3. 2 f. Ném.  
 H.n. 1938. dec. 24. 1 f. Ném.  
 H.n. 1939. febr. 20. 2 f. Ném.  
 H.n. 1939. aug. 12. 1 f. Ném.  
 H.é.n. jul. 15. 3 f. Ném.  
 H.é.n. 2 db távirat 2 f. Orosz ny.
- Ms 5021/220.**  
 FÜLEP LAJOS levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Zengővárkony, 1945. aug. 19. 1 f.
- Ms 5021/221.**  
 GÁBOR ANDOR és felesége levele BALÁZS BÉLÁnak  
 H.n. 1938. aug. 29. 1 f. Ném.
- Ms 5021/222.**  
 GEHRKE M.M. levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Lugano, 1930. ápr. 8. 1 f. Ném.
- Ms 5021/223.**  
 GESEK. LUDWIG levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Bécs, 1949. jan. 28. 1 f. Ném.
- Ms 5021/224.**  
 GOMBOSI OTTO levele BALÁZS BÉLÁnak  
 H.n. 1946. dec. 5. 1 f.



- Ms 5021/225-226.  
GOSZTONYI MÁRIA levelei BALÁZS BÉLÁnak  
Bardibükk, 1949. febr. 9. 2 f.  
H.é.n. "kimondhatatlanul resteltem..." 1 f.
- Ms 5021/227.  
GÖNDÖR IMRE levele BALÁZS BÉLÁnak  
New York, 1939. jul 31. 2 f.  
Rajta Fred Ellis soraival.
- Ms 5021/228.  
GREGOROVA, MAGDA levele BALÁZS BÉLÁnak  
Pozsony, 1948. dec. 31. 1 f.
- Ms 5021/229.  
GYERMEKBARÁTOK ORSZ. EGYESÜLETE levele BALÁZS BÉLÁnak  
Bp. 1945. jul. 25. 1 f.
- Ms 5021/230-231.  
HAAS, WILLY levelei BALÁZS BÉLÁnak  
Berlin, 1930. márc. 3. 1 f. Ném.  
Praga, 1938. jul. 10. 1 f. Ném.
- Ms 5021/232.  
HAÁSZ ÁRPÁDNÉ levele BALÁZS BÉLÁnak  
H.n. 1945. okt. 25. 2 f.
- Ms 5021/233.  
HANUS LAD: levele BALÁZS BÉLÁnak  
Praga, 1947. jun. 27. 1 f. Fr.
- Ms 5021/234-235.  
HARSÁNYI ISTVÁN levelei BALÁZS BÉLÁnak  
H.n. (1949?) máj. 18. 2 f.  
(Bécs, é.n.) febr. 28. 2 f.
- Ms 5021/236-239.  
HÁY GYULA levelei BALÁZS BÉLÁnak  
H.n. "Poszlatj Gergelju..." 1 f. Orosz ny.  
Moszkva, 1940. febr. 23. 1 f.

Moszkva, 1940. márc. 27. 1 f.  
 Bp. 1948. nov. 15. 1 f.

Ms 5021/240.  
 HELMANN (?) L. levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Bécs, 1930. márc. 17. 1 f. Ném.

Ms 5021/241.  
 HERCZEG FERENC levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Bp. 1945. nov. 1. 2 f.

Ms 5021/242.  
 HILLER K. levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Berlin, 1932. aug. 2. 1 f. Ném.

Ms 5021/243.  
 HILLERS, MARTA levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Berlin, 1946. nov. 8. 1 f. Ném.

Ms 5021/244.  
 HOLLOS KLÁRA levele BALÁZS BÉLÁnak  
 New York, 1932. okt. 29. 2 f.

Ms 5021/245-246.  
 HUPPERT E. L. levelei BALÁZS BÉLÁnak  
 London, 1946. okt. 15. 1 f. Angol ny.  
 " 1947. jan. 25. 1 f. Angol ny.

Ms 5021/247.  
 HUSZÁR MAGDA levele BALÁZS BÉLÁnak  
 H.n. 1945. nov. 8. 2 f.

Ms 5021/248.  
 KLERING, HERBERT levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Berlin, 1938. nov. 1 f. Ném.

Ms 5021/249.  
 JUHÁSZ FRIGYES levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Szeged, 1945. aug. 4. 5 f.

- Ms 5021/250.  
KALINA LÁSZLÓ levele BALÁZS BÉLÁnak  
Pozsony, 1946. júl. 18. 1 f.
- Ms 5021/251.  
KARÁDY KATALIN levele BALÁZS BÉLÁnak  
H.n. 1947. dec. 19. 1 f.
- Ms 5021/252.  
KÄSTNER, ERICH levele BALÁZS BÉLÁnak  
Berlin, 1930. márc. 20. 1 f. Ném.
- Ms 5021/253.  
KNER IMRE levele BALÁZS BÉLÁnak  
Gyoma, 1929. dec. 11. 1 f.
- Ms 5021/254.  
KOVÁCS ISTVÁN levele BALÁZS BÉLÁnak  
Bp. 1945. nov. 27. 1 f.
- Ms 5021/255.  
KOZMA ERZSÉBET levele BALÁZS BÉLÁnak  
Bp. 1945. jun. 14. 2 f.
- Ms 5021/256.  
KUHERSKI ALEXEJ levele KLINGER S.-nek  
Bou Saada, 1931. jan. 31. 1 f. Ném.
- Ms 5021/257-258.  
KUHERSKI ALEXEJ levelei BALÁZS BÉLÁnak  
Bou Saada, 1931. jan. 31. 2 f. Ném.  
H.n. 1931. febr. 12. 1 f. Ném.
- Ms 5021/259.  
LACZKÓ GÉZA levele BALÁZS BÉLÁnak  
Bp. 1945. jun. 20. 1 f. Soks.
- Ms 5021/260.  
BALHAUS, CARL levele BALÁZS BÉLÁnak

Berlin, 1931. júl. 13. 1 f. Ném.

Elhelyezve Leo de Laforge levele mellett.

Ms 5021/261.

LAFORGUE, LEO DE levele BALÁZS BÉLÁnak

Berlin, 1931. okt. 3. 1 f. Ném.

Ms 5021/262-267.

LATZKO, ANDREAS levelei BALÁZS BÉLÁnak

Salzburg, 1930. márc. 28. 1 f. Ném.

" 1930. ápr. 11. 2 f. Ném.

" 1930. jun. 18. 1 f. Ném.

" é.n. márc. 16. 1 f. Ném.

" é.n. ápr. 16. 1 f. Ném.

" é.n. ápr. 27. 1 f. Ném.

Ms 5021/268-270.

LERSKI, HELMAR levelei BALÁZS BÉLÁnak

Zürich, 1948. nov. 16. 1 f. Ném.

" 1948. dec. 5. 1 f. Ném.

" 1949. jan. 12. 1 f. Ném.

Ms 5021/271-273.

LESZNAI ANNA levelei BALÁZS BÉLÁnak

New York, 1945. okt. 28. 2 f.

" " (1946.) jan. 21. 20 f.

" " 1946. febr. 22. 1 f.

Ms 5021/274.

LEYDA, JAY levele BALÁZS BÉLÁnak

(New York,) 1940. máj. 6. 1 f. Angol ny.

Ms 5021/275.

LINDTBERG, LEOPOLD levele BALÁZS BÉLÁnak

1947. júl. 1. 1 f. Ném.

Ms 5021/276-278.

LINHART, LUBOMIR levelei BALÁZS BÉLÁnak

Praga, 1948. jun. 6. Cseh ny. 1 f.

" 1948. jun. 6. Cseh ny. 1 f.

H.é.n. "Du 28 Février..." 1 f. Fr.

- Ms 5021/279-280.  
 LUKÁCS GYÖRGY levelei BALÁZS BÉLÁnak  
 Jalta, 1939. máj. 4. 1 f.  
 (Bp.) 1947. febr. 1. 1 f.
- Ms 5021/281.  
 MAJOR TAMÁS levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Bp. 1947. okt. 22. 1 f.
- Ms 5021/282.  
 GERTH, HANS levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Drezda, 1930. ápr. 28. 1 f. Ném.
- Ms 5021/283-284.  
 MANNHEIM, KÁROLY levelei BALÁZS BÉLÁnak  
 Heidelberg, 1930. febr. 15. 2 f. Ném.  
 " 1930. ápr. 4. 1 f.
- Ms 5021/285.  
 MÁRKUS LÁSZLÓ levele BALÁZS BÉLÁnak  
 (Bp. 1947. márc. 17.) 2 f.
- Ms 5021/286-294.  
 MARTIN, EDITH levelei BALÁZS BÉLÁnak  
 London, 1945. szept. 30. 1 f.  
 " 1946. febr. 3. 1 f.  
 H.n. 1947. jun. 11. 3 f.  
 London, 1948. jul. 10. 2 f.  
 H.é.n. "Leveledet megkaptam..." 1 f.  
 London, é.n. febr. 26. 1 f.  
 " é.n. máj. 21. 1 f.  
 " é.n. dec. 8. 1 f.  
 H.n. é.n. aug. 10. 2 f.  
 A levélíró Hajós Edith, Balázs Béla első felesége.
- Ms 5021/295.  
 MATEJKA VIKTOR levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Bécs, 1946. okt. 11. 1 f. Ném.
- Ms 5021/296-297.  
 MICHEL, WILHELM levelei BALÁZS BÉLÁnak

Darmstadt, 1930. márc. 29. 1 f. Ném.  
 " k.n. "mein Eintreten..." 1 f.

Ms 5021/298.

MUSIL, ROBERT levele BALÁZS BÉLÁnak

Bécs, 1930. szept. 28. 1 f. Ném.

Ms 5021/299.

NÁDASS JOZSEF levele BALÁZS BÉLÁnak

Praga, 1936 (!) A dátum valószínűleg téves, helyes dátum 1946.dec.11. 1 f.

Ms 5021/300-301.

NEURADOVA, EMMY levelei BALÁZS BÉLÁnak

Pozsony, 1948. aug. 30. 3 f.

" 1949. jan. 30. 2 f.

Ms 5021/302.

NOVOMESKY, LACO levele BALÁZS BÉLÁnak

Pozsony, 1946. aug. 1. 2 f.

Ms 5021/303.

OSKAY KORNÉL levele BALÁZS BÉLÁnak

Szeged, 1945. nov. 1. 1 f.

Ms 5021/304.

OLDEN, RUDOLF levele BALÁZS BÉLÁnak

Oxford, 1939. máj. 16. 2 f. Ném.

Ms 5021/305-308.

ORTUTAY GYULA levelei BALÁZS BÉLÁnak

Bp. 1947. márc. 29. 1 f.

Bp. 1947. dec. 4. 1 f.

Bp. 1947. dec. 24. 1 f.

Bp. 1949. jan. 18. 1 f.

Ms 5021/309.

PETZAUER SÁNDORNÉ levele BALÁZS BÉLÁnak

Szeged, 1945. okt. 1. 1 f.

Ms 5021/310.

PASTERNAK, BORISZ levele BALÁZS BÉLÁnak

H.n. 1938. nov. 5. 1 f. Ném.

Ms 5021/311.

PÉTERFI ISTVÁN levele RÉVAI JÓZSEFnek

Bp. 1956. márc. 12. 1 f.

Másodpéldány.

Ms 5021/312.

VÁRNAI ZSENI és Peterdi Andor nyilatkozata Vidor Ferike előadóművészi munkásságával kapcsolatban. Bp. 1955. okt. 3.

Eredeti irat, 1 f. 20 x 21 cm.

Ms 5021/313-317.

RADVÁNYI GÉZA levelei BALÁZS BÉLÁnak

Bécs, 1947. márc. 20. 2 f. Ném.

Roma, 1949. jan. 1. 1 f.

H.é.n. "Aranyos leveledet..." 1 f.

H.é.n. Kérem értesíts..." 1 f.

Mellette Balázs Béla beadványának töredéke a "Valahol Európában" c. film-mel kapcsolatosan megnevezetlen miniszterhez. 1 f.

Ms 5021/318-319.

RÉVAI JÓZSEF levelei BALÁZS BÉLÁnak

Bp. 1947. febr. 17. 1 f.

Bp. 1949. febr. 23. 1 f.

Ms 5021/320.

RIERENSTHAL, LENI levele BALÁZS BÉLÁnak

Berlin, 1932. febr. 21. 3 f. Ném.

Ms 5021/321.

RODA RODA levele BALÁZS BÉLÁnak

Berlin, 1930. nov. 21. 1 f. Ném.

Ms 5021/322.

RÓNAI MIHÁLY ANDRÁS levele BALÁZS BÉLÁnak

Bp. 1947. jan. 16. 1 f.

- Ms 5021/323.  
RÓZSA ALICE levele BALÁZS BÉLÁnak  
Arad, 1948. ápr. 5. 2 f. Mellette két fénykép.
- Ms 5021/324.  
RÓZSA MÁRIA levele BALÁZS BÉLÁnak  
H.é.n. "nagyon kérem ne vegye..." 1 f.
- Ms 5021/325.  
RUBINYI MOZES levele BALÁZS BÉLÁnak  
Bp. 1945. júl. 20. 1 f.
- Ms 5021/326-327.  
SADOUL, GEORGES levelei BALÁZS BÉLÁnak  
Paris, 1947. nov. 12. 1 f. Fr.  
" 1949. márc. 8. 1 f. Fr.
- Ms 5021/328-329.  
SÁNDOR LÁSZLÓ levelei BALÁZS BÉLÁnak  
Kassa, 1938. jun. 12. 1 f.  
" 1938. júl. 6. 1 f.
- Ms 5021/330.  
SCHÖPFLIN GYULA levele BALÁZS BÉLÁnak  
Bp. 1946. ápr. 16. 1 f.
- Ms 5021/331.  
SOKAL H.R. levele BALÁZS BÉLÁnak  
Paris, 1949. máj. 20. 1 f. Ném.
- Ms 5021/332.  
SOMLYÓ GYÖRGY levele BALÁZS BÉLÁnak  
Bp. 1949. márc. 9. 1 f.
- Ms 5021/333.  
STASSOWA, HELENE levele BALÁZS BÉLÁnak  
Moszkva, 1940. jun. 23. 1 f. Ném.



- Ms 5021/334.  
 STERNBERG levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Kiew, 1938. nov. 10. 1 f. Ném.
- Ms 5021/335-337.  
 SUDJA, NATASA levelei BALÁZS BÉLÁnak  
 Genf, 1947. jun. 2. 2 f. Ném.  
 " 1947. jun. 11. 1 f. Ném.  
 H.é.n. máj. 8. 4 f. Ném.
- Ms 5021/338.  
 A SZABAD NÉP szerkesztősége levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Bp. 1947. szept. 17. 1 f.
- Ms 5021/339-340.  
 SZÓTS ISTVÁN levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Bp. 1948. márc. 22. 1 f.  
 Mellette egy az "Ének a buzamezőkről" c. filmmel kapcsolatos beadvány másolata. 1 f.
- Ms 5021/341-342.  
 TÉRY, SIMONE levelei BALÁZS BÉLÁnak  
 Paris, 1948. szept. 15. 2 f. Fr.  
 " 1948. szept. 22. 1 f. Fr.
- Ms 5021/343-344.  
 TOEPLITZ, JERZY levelei BALÁZS BÉLÁnak  
 H.n. 1948. dec. 18. 1 f. Fr.  
 H.n. 1949. ápr. 28. 1 f. Fr.
- Ms 5021/345.  
 TOMASI, GIANNI DE levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Roma, 1949. márc. 16. 1 f. Olasz ny.
- Ms 5021/346.  
 TOSI, VIRGILIO levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Milano, 1947. aug. 9. 1 f. Fr.
- Ms 5021/347.  
 VERGANO, ALDO levele BALÁZS BÉLÁnak  
 Roma, 1948. ápr. 29. 2 f. Fr.

Ms 5021/348.

VIERTEL, BERTHOLD levele BALÁZS BÉLÁnak

Bécs, 1948. dec. 25. 1 f. Ném.

A levél felét Viertel felesége írta.

Ms 5021/349.

WEINERT, ERICH levele BALÁZS BÉLÁnak

Moszkva, 1939. júl. 3. 1 f. Ném.

Ms 5021/350.

WOOLF, H. levele BALÁZS BÉLÁnak

Spalenberg, 1948. jan. 28. 1 f. Fr.

Ms 5021/351.

YALLY, FANNINA levele BALÁZS BÉLÁnak

Bécs, 1926. febr. 14. 2 f. Ném.

Ms 5021/352.

ZILAHY LAJOS levele BALÁZS BÉLÁnak

Bp. 1945. nov. 20. 1 f.

Ms 5021/353.

ZEIZ, TH. H. levele BALÁZS BÉLÁnak

Bécs, 1946. aug. 30. 1 f. Ném.

Ms 5021/354-355.

ZWEIG, STEFAN levelei BALÁZS BÉLÁnak

Bath, 1939. júl. 17. 1 f. Ném.

London, (1939. aug. 24.) 1 f. Ném.

Ms 5021/356.

ZSELJABUSSZKIJ levele BALÁZS BÉLÁnak

Moszkva, k.n. "Ja obrascasjusz..." 1 f. Orosz ny.

Ms 5022/1-30.

BALÁZS BÉLÁnak férje halála alkalmából írt levelek. 1949. május. M. ném. Fr.

Eredeti levelek, 30 db. 35 f. kül. nagyság.

Levéltírók:

Babics Antal, Bachheimerné, Csuka Béla, Czermak Izabella, Eisner Manó,

Forró Aladárné, Gosztonyi Mária, Haász Áprádné, Harsányi István, Havas Emilné, Kertész Pál, Légation Tchécoslovaque, Edith Ludowyk-Gyömrői, Lukács Margit, Magyar Filmgyártó N.V., Magyar-szovjet Művelődési Társaság, Magyar Szövegírók, zeneszerzők ... Szövetsége, Mozgóképzüzemi N.V., Elisabeth Viertel, Színművészeti Főiskola, Petőfi Társaság, Révy Kornél, Szilágyi Jolán, Torró Judit, Uj Idők, Institut Français, Kalina László, Luigi Chiarini.

Ms 5022/31-59.

BALÁZS BÉLÁNÉhoz férje halála alkalmából intézett táviratok.  
1949. május.

Eredeti iratok, 29 db. 29 f. M.ném.fr.

A feladók neve:

Aranyosiék, Gretel Bauer, Berzeviczy, Boros Irén, Brousil, Ceskoslovensky Statny Film, Luigi Chiarini, Conseil Cinématographique, Dénes Leó, Film Polski, Fodor család, Gábor Andor, Gáspár Endre, Képes Figyelő, Hans Klering, Vaclav Kopecky, Kozma Erzs, Lengyel Gizi, Magyar Filmalkalmazottak szakszervezete, Magyar Színpadi szerzők Egyesülete, Nakladatelstvo Pravda, Mihályfi, Palasovszky Ödön, Petzauerné, Radványi Géza, Sala Sándor, Tceplitz Jerzy, Vásárhelyi Ferenc, és megnevezetlen János és Panni.

Ms 5022/60.

BADICS BÉLÁNÉ levele BALÁZS BÉLÁNÉnak

Bp. 1948. jan. 30. 1 f.

Ms 5022/61-62.

BALÁZS BÉLÁNÉ levelei férjének

Gépelte másolatok.

K.n. "sürgönyödet megkaptam..." 1 f.

H.n. 1947. márc. 12. 2 f.

Ms 5022/63-65.

BALÁZS BÉLÁNÉ levelei leányának LAMADIN, ERNYnek

Bp. 1949. aug. 31. 2 f. Másolat.

Bp. 1950. febr. 21. 1 f. "

Bp. 1951. aug. 19. 2 f. "

Ms 5022/66.

BALÁZS BÉLÁNÉ levele GERŐ ERNŐnek

Bp. 1951. szept. 20. 1 f.

Másodpéldány.

Ms 5022/67-68.

BALÁZS BÉLÁNÉ levélfogalmazványai megnevezetleneknek

Bp. 1949. jun. 21. 1 f.

H.é.n. "Néhány nap előtt felhívtál..." 1 f.

Ms 5022/69.

BURCHART ERZSÉBET levele BALÁZS BÉLÁNÉnak

Bp. 1949. márc. 20. 1 f.

Ms 5022/70.

DIEBELLA MÁRIA levele BALÁZS BÉLÁNÉnak

Székesfehérvár, 1946. ápr. 7. 2 f. Mellette egy ujságkivágat. 1 f.

Ms 5022/71.

FOGARASI BÉLA és felesége BALÁZS BÉLÁNÉnak

Bp. 1949. máj. 19. 1 f. M.ném.

Ms 5021/72-77.

FÜLEP LAJOS levelei BALÁZS BÉLÁNÉnak

Bp. 1949. szept. 19. 1 f.

Bp. 1950. febr. 1. 1 f.

Bp. 1950. nov. 6. 1 f.

Vp. 1950. dec. 21. 1 f.

Bp. 1951. jun. 3. 1 f.

Mellette egy gyászjelentés.

Ms 5022/78.

BALÁZS BÉLÁNÉ levélfogalmazványa FÜLEP LAJOSNAK

Bp. 1950. febr. 14. 1 f.

Ms 5022/79.

GAJIC, MARIA levele BALÁZS BÉLÁNÉnak

Bp. 1947. aug. 23. 1 f. Ném.

Ms 5022/80-81.

HAÁS PÁLNÉ KNER ZSUZSA levelei BALÁZS BÉLÁNÉnak

Bp. 1951. júl. 6. 1 f.

Bp. 1951. aug. 21. 1 f.

Mellette egy feljegyzéstöredék. 1 f.

Ms 5022/82.

BALÁZS BÉLÁNÉ válaszfogalmazványa HAÁSZ PÁLNÉ KNER ZSUZSÁNAK

Bp. 1951. júl. 19. 1 f.

Ms 5022/83-84.

HARSÁNYI ISTVÁN levelei BALÁZS BÉLÁNÉNAK

Sidney, (1950.) aug. 22. 1 f.

" (1950.) dec. 6. 1 f.

Ms 5022/85-93.

HUNSTIGER, JOSEF levelei BALÁZS BÉLÁNÉNAK

Cottbus, 1949. máj. 20. 1 f. Ném.

Altenburg, 1949. aug. 8. 1 f. Ném.

H.n. 1950. máj. 12. 1 f. Ném.

H.n. 1950. máj. 27. 1 f. Ném.

Altenburg, 1950. aug. 12. 1 f. Ném.

" 1950. dec. 20. 1 f. Ném.

" 1951. febr. 3. 1 f. Ném.

Rostock, 1951. júl. 30. 1 f. Ném.

K.n. "sonst sind wir..." 1 f. Ném.

Hátlapján felesége, Erny Lamadin sorai.

Ms 5022/94-140.

LAMADIN, ERNY levelei anyjának

1948-ból 10 db. 18 f.

1949-ből 19 db. 32 f. 2 melléklet.

1950-ből 10 db. 18 f. 1 melléklet.

1951-ből 11 db. 11 f. 3 melléklet, 3 fénykép.

Ms 5022/141-143.

MARTIN, EDITH levelei - BALÁZS BÉLÁNÉNAK

London, 1946. máj. 7. 1 f.

" 1946. júl. 27. 1 f.

" 1946. júl. 29. 1 f.

Ms 5022/144.

HUNSTIGER, JOSEF levele MARTIN, EDITHNEK

Cottbus, 1946. júl. 10. 1 f. Ném.

Ms 5022/145.

NEURADOVA, EMMY levele BALÁZS BÉLÁNÉNAK

Pozsony, 1949. máj. 23. 1 f.

Ms 5022/146-147.

SCHILLING OSZKÁR levelei BALÁZS BÉLÁNÉnak

(Bp. 1948. jun. 8.) 1 f.

(Bp. 1949. ápr. 11.) 1 f.

Ms 5022/148.

SCHILLING OSZKÁRNÉ levele BALÁZS BÉLÁNÉnak

Bauer Hilda

Dédes, 1948. aug. 4. 2 f.

Ms 5022/149-151.

SCHRÖTTER IRMA levelei BALÁZS BÉLÁNÉnak

Weimar, 1947. aug. 14. 1 f. Ném.

" 1947. dec. 3. 1 f. Ném.

" 1948. máj. 6. 2 f. Ném.

Ms 5022/152-156.

SEIDLER STELLA levelei BALÁZS BÉLÁNÉnak

Bp. (1948.) jan. 28. 2 f.

Bp. (1948.) febr. 14. 2 f.

Bp. (1948. dec.) 1 f.

Bp. 1950. jan. 26.) 1 f.

Bp. 1951. jan. 1 f.

Ms 5022/157.

SZEKFÜ GYULA levele BALÁZS BÉLÁNÉnak

Bp. 1949. máj. 21. 1 f.

Ms 5022/158,

VIDOR FERIKE levele BALÁZS BÉLÁNÉnak

H.é.n. "Kifelejtettem: Emigrációban voltam" 1 f.

Ms 5022/159-161.

BALÁZS BÉLÁNÉnak irt levelek megnevezetlennel

K.n. jul. 21. "Gondolataim sokat..." 1 f.

Zalaegerszeg, 1945. nov. 20. 1 f.

H.é.n. "ha majd jöttök..." 1 f.

**12. Fényképek**

Ms 5022/162.

BALÁZS BÉLA szüleinek, Bauer Simonnak és feleségének fényképe.

Eredeti felvétel, 1 db. 14,5 x 10 cm.

Ms 5022/163.

BALÁZS BÉLA fiatalkori fényképe. Szeged, 1900-1910 között.

Eredeti felvétel, 1 db. 10,5 x 6,5 cm.

Ms 5022/164.

BALÁZS BÉLA gyermekkori fényképe testvéreivel. Lőcse, 1890-es évek.

Eredeti felvétel, 1 db. 16, x 10,5 cm.

Ms 5022/165.

BALÁZS BÉLA gyermekkori fényképe, Szeged, 1884-1885 körül.

Eredeti felvétel, 1 db. 11 x 7 cm.

Ms 5022/166-167.

BALÁZS BÉLA fényképei tanítványai körében. Bp. 1946-49 körül.

Eredeti felvételek, 2 db. 18 x 11,5 cm.

Ms 5022/168-210.

BALÁZS BÉLÁról fogadásokon, tárgyalásokon, filmfelvételnél, stb. készült fényképek.

Eredeti felvételek, 43 db. kül.nagyság.

Ms 5022/211-231.

BALÁZS BÉLA fényképei. Arcképek.

Eredeti felvételek, 21 db. kül.nagyság.

Ms 5022/232-234.

BALÁZS BÉLÁt és feleségét ábrázoló fényképek. Mellette Balázs Béláné fényképe.

Eredeti fényképek, 3 db. 13,5 x 8,5 cm.

Ms 5022/235-237.

BALÁZS BÉLA temetéséről készült fényképek. 1949. május 20.

Eredeti felvételek, 3 db. 18 x 13,5 cm.

Ms 5022/238-239.

BALÁZS BÉLA temetésén megjelent cseh delegáció csoportképei. 1949. május.

Eredeti felvételek, 2 db. 17 x 23,5 cm. ill. 6,5 x 9,5 cm.

Ms 5022/240-241.

EIS, MÁRIA osztrák színésznő Balázs Bélának dedikált fényképei. Bécs, 1946.

Eredeti fényképek, 2 db. 13,5 x 8,5 cm.

Ms 5022/242.

BALÁZS BÉLA Tamás-utcai villájának fényképe.

Eredeti felvétel, 1 db. 8,5 x 6 cm.

Ms 5022/243.

BALÁZS BÉLA és Lukács György közös fiatalkori fényképe.

Eredeti felvétel, 1 db. 19 x 14 cm.

### 13. Naplók

Ms 5023/1-21.

BALÁZS BÉLA naplói. 1899-1922.

Autogr. 17 füzet + 4 kötet, kül.nagyság.

1. Szeged, 1899.jan. - 1900.febr. 24 f. Erősen rongált.

2. Szeged - Budapest, k.n. 19 f. Erősen rongált.

3. Budapest, k.n. 12 f. Erősen rongált.

4. H.é.n. 12 f. Erősen rongált.

5. Szeged - Budapest, k.n. 17 f. Erősen rongált.

6. Budapest - Szeged. K.n. 8 f. Erősen rongált.

7. H.é.n. 7 f. Erősen rongált, eleje hiányzik.

8. Budapest - Szeged. k.n. 20 f.

9. Budapest - Szeged. k.n. 14 f.

10. Budapest - Szeged. 1905. 22 f.



11. H.n. 1905? 28 f. Erősen rongált.
12. Budapest - Szeged. k.n. 21 f. Erősen rongált.
13. Berlin. 1906. 20 f.
14. Berlin. (1907.) febr. - márc. 17 f.
15. Párizs. (1907?) ápr. - jun. 15 f.
16. Budapest, k.n. 28 f. (10 sztl n f.)
17. Autogr. naplótöredékek, 43 f.
18. Bern, 1911.jul. - Bp. 1915. márc. 19. 98 f.
19. Szabadka, 1915. márc. 31. - Bp. 1917. jul. 18. 113 f.  
(6 sztl n üres f.)
20. Bp. 1917. jul. 24. - 1918. nov. 22. f. Gépelt másolat.
21. Ausztria 1919. dec. - 1922. okt. 180 f. (19 üres f.)

Ms 5024/1.

BALÁZS BÉLA naplói. Balázs Béláné összefoglalása az emigrációs években történekről. (1923-1949-ig)

Gépirat, helyenként töredékes, 9 f. 30 x 21 cm.

Ms 5024/2.

BALÁZS BÉLA naplói. Isztra-Moszkva. 1940. jan.-febr. - 1945. márc. Mellékelve egy 1938-ból és egy 1945-ből származó töredék. M.ném.

Autogr. 39 f. (5 sztl n üres f.) 4 f. (hátról kezdve irt feljegyzések.) Mellékelve 3 + 3 szabad lap. 30 x 21 Fvk.)

Ms 5024/3.

BALÁZS BÉLA naplóinak gépelt másolatai.

Gépirat, 19 db. 8 + 12 + 7 + 5 + 12 + 4 + 5 + 7 + 7 + 8 + 11 + 8 + 7 + 11 + 54 + 1 f. 30 x 21 cm.

#### 14. Idegen szerzők művei

Ms 5024/4-5.

ACSÁDY IGNÁC: A magyar jobbágyság története c. művének kivonata.

Gépirat, Balázs Béla autogr. jegyzeteivel, 2 pl. 6 f. 30 x 22 cm.

Ms 5024/6.

BAUER SIMON: Gondolkodás és tudás. Bölcséleti értekezés. Szeged,

1876. Balázs Béla tulajdona.

Nyomt. 20 p. 26 x 18 cm.

Ms 5024/7.

BALÁZS BÉLA: Meseország három kastélya. Mesejáték. Pogány György átírtja Balázs Béla meséjéből.

Gépirat, 12 f. 30 x 21 cm.

Mellette POGÁNY GYÖRGY levele BALÁZS BÉLÁnak

Bp. 1949. jan. 9. 1 f.

Ms 5024/8.

BOKOR PÉTER: Őrgróf. Elbeszélés.

Gépirat, 5 f. 21 x 30 cm.

Ms 5024/9.

CZIFFRA, GÉZA von: Der unsichtbare Mensch. c. Balázs Bélával készített filmprodukciójának ismertetése. 1945-46 körül. Ném

Gépiratok, 2 db. 2 f. 30 x 21 cm. Rongált.

Ms 5024/10-11.

HANKE, HELENE két filmnovellája. Ném. 1948.

Gépirat, 2 db. 5 + 8 f. 30 x 21,5 cm.

Ms 5024/12.

(KARIKÁS FRIGYES): A mackós. Elbeszélés.

Gépirat, 13 f. 30 x 21 cm.

Ms 5024/13.

MUHARAY ELEMÉR: A fekete király leánya. Filmmesejáték.

Gépirat kézírásos javításokkal, 26 f. 30 x 21 cm.

Mellette:

MUHARAY ELEMÉR levele BALÁZS BÉLÁnak

Bp. 1948. febr. 11. 1 f.

Ms 5024/14.

NAGY GYÖRGY: Epizód c. filmforgatókönyve.

Gépirat, 9 f. 30 x 21 cm.

- Ms 5024/15.**  
 PALSOVSZKY ÖDÖN: Vitát kérek. (A Madách-színház stílusáról.) 1945 után.  
 Gépirat kézirásos javításokkal, 2 f. 30 x 20,5 cm.
- Ms 5024/16.**  
 SETÉT JULIA versei.  
 Gépirat, 8 db. 8 f. 20 x 15 cm.
- Ms 5024/17.**  
 URBÁN ESZTER: Mienkország. Gyermekvers.  
 Gépirat, 34 f. 23,5 x 13 cm.
- Ms 5024/18.**  
 Viz és tűz. Francia-norvég koprodukciós filmnovella ismeretlen szerzőtől.  
 Gépirat, 24 f. 30 x 21 cm.
- Ms 5024/19.**  
 VOINOVICH GÉZA: Lermontov.  
 Gépirat, 8 f. 30 x 21 cm.
- Ms 5024/20.**  
 A Szovjetunió irodalma. Jegyzettöredék.  
 Soksz. 32 p. 30 x 21 cm.

### **15. A hagyatékra vonatkozó iratok**

- Ms 5024/21-23.**  
 BALÁZS BÉLA hagyatékának átvételére vonatkozó megbízólevél és két jegyzék. 1951. jun.  
 Eredeti iratok, 3 db. 3 f. kül.nagyság.
- Ms 5024/24.**  
 BALÁZS BÉLA hagyatékának zárolását jelző irat. Özv.Balázs Béláné írása piros viaszpecsétekkel.  
 Eredeti irat, 1 f. 15 x 21 cm.



## NÉVMUTATÓ

A névmutatóban nem szerepel Balázs Béla és második felesége, valamint nincsenek felsorolva a szépirodalmi és publicisztikai műveiben előforduló személynevek.

Acsády Ignác 79  
 Ady Endre 15, 17, 21, 26  
 Amenkova 46  
 Apletin 53  
 Arany János 16  
 Aranyosi 73  
 Arlt Fr. 53  
 Arnet, Edwin 53  
 Aszmusz V.F. 43

Babics Antal 72  
 Babits Mihály 26  
 Bachheimerné 72  
 Badics Béláné 73  
 Balassa Imre 53  
 Balhaus, Carl 65  
 Balogh István 54  
 Bán Frigyes 59  
 Barbaro, Umberto 59  
 Barbusse, Henri 21  
 Bárdos Arthur 59  
 Barta Sándor 21, 54  
 Bartók Béla 15, 16  
 Bauer Ervin 49  
 Bauer, Gretel 73  
 Bauer Hilda 54, 76  
 Bauer Simon 13, 77, 79  
 Bauer Simonné 54, 77  
 G. Bajor Gizi 59  
 Becher, Johannes 27, 48, 54, 59  
 Bergmann, Hans 54, 60  
 Berzeviczy 73  
 Blattner Géza 60  
 Bloch, Ernst 44, 54, 60  
 Blum, Klara 60  
 Blühové-Weinerová, Iréna 60  
 Bokor Péter 80  
 Boros Irén 73  
 Bölöni György 22

Bredel, Willy 27, 47  
 Brousil 73  
 Bucso, Alekszandr 60  
 Burchard Bélaváry Erzsébet 60, 74

Chasiraghi 55  
 Chiarini, Luigi 61, 73  
 Csuka Béla 72  
 Czermák Isabella 72  
 Cziffra Géza 80  
 Czigány Dezső 54

Dáloky János 61  
 Dénes Leó 41, 55, 73  
 Diebella Mária 74  
 Dilthey, Wilhelm 15  
 Dinnyés Lajos 61  
 Dobó István 11  
 Dolina, Jan 36  
 Döblin, Alfred 21, 61  
 Dukelszkij 43, 46  
 Dzigán, Efim 47, 55

Eis, Maria 78  
 Eisner Manó 23, 72  
 Ellis, Fred 63  
 Erpenbeck, Fritz 55, 61

Fagyejev, Alekszandr Alekszandrovics 46  
 Félix Pál 61  
 Feuchtwanger, Lion 44  
 Fischer, Ernst 44, 54  
 Floch, Richard 61  
 Fogarasi Béla 24, 74  
 Fontana, Oskar Maurus 21, 62  
 Forró Aladárné 73  
 Frank, Leonhard 21  
 Fraser, George 62

Fridland, Nadja 44, 47, 62  
Fülepi Lajos 19, 62, 74

Gábor Andor 62, 73  
Gábor Andorné 55  
Gajic, Maria 74  
Gáspár Endre 73  
Gehrke, M.M. 62  
Gergely Pál 8  
Gergely Sándor 55  
Gerő Ernő 73  
Gerth, Hans 67  
Gesek, Ludwig 62  
Gittermann 55  
Gombosi Ottó 62  
Gosztonyi Mária 63, 73  
Gömöri Jenő 22  
Göndör Imre 63  
Gregorova, Magda 63

Haas, Willy 63  
Haás Pálné, Kner Zsuzsa 74, 75  
Haász Árpád 8  
Haász Árpádné 63, 73  
Habsburg Károly 23  
Hajós Edith 15, 16, 18, 49, 67, 75  
Hanke, Helene 80  
Hanus, Lad 63  
Harsányi István 63, 73, 75  
Hatvany Lajos 16  
Havas Emilné 73  
Háy Gyula 55, 63  
Helmann L. 64  
Herczeg Ferenc 64  
Hiller K. 64  
Hillers, Marta 64  
Hitler, Adolf 12  
Hock János 14  
Hollós Klára 64  
Horváth Márton 50  
Huppert E. L. 46, 56, 64  
Huszár Magda 64  
Hunstiger, Josef 75

Illés Béla 26  
Illyés Gyula 26  
Jakubowska 56  
József Attila 26

Juhász Frigyes 64  
Juhász Gyula 15  
Kahána Mózes 21  
Kalina László 65, 73  
Kállai Gyula 56  
Kalmer, Josef 34  
Kapler 46  
Karády Katalin 65  
Karikás Frigyes 80  
Kassák Lajos 21  
Kästner, Erich 25, 65  
Keit, Boris Abramovics 56

Keresztury Dezső 8  
Kerpely Jenő 54  
Kerr, Alfred 44  
Kertész Pál 73  
Klering, Hans 73  
Klering, Herbert 56, 64  
Klinger S. 65  
Kner Imre 17, 21, 65  
Kner Zsuzsa ld. Haás Pálné  
Kodály Zoltán 8, 15, 16, 50, 54  
Kopoczky, Vaclav 73  
Korda Sándor 23, 43  
Kovács István 65  
Kozma Erzsébet 65, 73  
Köpeczi Béla 8  
Kuhersky, Alexej 25, 65  
Kun Béla 26

Laczkó Géza 65  
Laforge, Leo de 66  
Lamadin Erny 10, 29, 73, 75  
Landler Jenő 20  
Lang György 59  
Latzko, Andreas 21, 66  
Lengyel Gizi 73  
Leonidov 56  
Lerski, Helmar 66  
Lesznai Anna 10, 20, 21, 26, 66  
Leyda, Jay 66  
Lindberg, Leopold 66  
Linhart, Lubomir 66  
Loewenstein 23  
Lőw Eszter 23, 68, 73  
Ludowyk-Gyömrői Edit 73

- Lukács György 17, 19, 27, 48, 49,  
 54, 56, 67, 78  
 Lukács Margit 73  
 Major Tamás 56, 67  
 Mann, Heinrich 27, 44  
 Mann, Thomas 22, 27, 44  
 Mannheim Károly 19, 67  
 Márkus László 67  
 Martin, Edith ld. Hajós Edith  
 Matejka Viktor 67  
 Michaelis, Karin 22, 32  
 Michel, Wilhelm 67  
 Mihályfi Ernő 73  
 Mittler, Leo 45  
 Molnár Antal 54  
 Molnár Miklós 57  
 Móricz Zsigmond 16  
 Moskovits Amália ld. Lesznai Anna  
 Muharay Elemér 80  
 Musil, Robert 21, 22, 68  
 Müller, Robert 22  
  
 Nádass József 68  
 Nagy György 80  
 Nagy Imre 57  
 Neuradova, Emmy 68, 75  
 Novomesky, Lacó 57, 68  
  
 Ocskay Kornél 68  
 Olden, Rudolf 44, 68  
 Olenin, Anatolij 44  
 Olesa, Jurij 45  
 Ortutay Gyula 57, 68  
 Osvát Ernő 16  
  
 Palasovszky Ödön 73, 81  
 Pasternak, Borisz 69  
 Pázmány Péter 16  
 Peterdi Andor 69  
 Péterfi István 69  
 Petzauer Sándorné ld. Lőw Eszter  
 Pieck László 23  
 Pieck, Wilhelm 7  
 Pogány György 58, 80  
 Polgar, Alfred 24, 27, 44  
  
 Radomir 43  
 Radványi Géza 69, 73  
 Révai József 50, 57, 69  
  
 Révész Erzsébet 54  
 Révy Kornél 73  
 Riefensthal, Leni 69  
 Ritoók Emma 15  
 Roda Roda 69  
 Rolland, Romain 21, 27, 44  
 Romm, Mihail 57  
 Rónai Mihály András 69  
 Rosenthal, Moriz 16  
 Rosenthal M. 48  
 Rózsa Alice 70  
 Rózsa Mária 70  
 Rubinyi Mózes 70  
  
 Sadoul, Georges 57, 70  
 Sala Sándor 73  
 Sándor László 70  
 Schilling Oszkár 76  
 Schilling Oszkárné ld. Bauer Hilda  
 Schmithof 46  
 Schöpflin Gyula 70  
 Schrötter Irma 76  
 Schwarzwald, Eugenia 21, 22  
 Seidler Stella 76  
 Setét Julia 81  
 Simmel, Georg 15  
 Sokal, H. R. 70  
 Somlyó György 70  
 Stassowa, Helena 70  
 Sternberg 43, 71  
 Sudja, Natasa 71  
 Sumjackij, Boris 26, 46  
 Szekfü Gyula 76  
 Szilágyi Jolán 73  
 Szilágyi Sándor 54  
 Szóts István 71  
 Sztaniszlavszkij, Konstantin  
 Szergejevics 49  
  
 Tarin, Eraszt 45  
 Temesváry János 54  
 Téry, Simone 71  
 Tetzner, Lisa 36  
 Toeplitz, Jerzy 71, 73  
 Tomasi, Gianni 71  
 Torró Judit 73  
 Tosi, Virgilio 71  
 Turkin, Valentin 43

Umanszkij 44, 46, 57  
Urbán Eszter 81

Varga Jenő 58  
Várnai Zseni 69  
Vásárhelyi Ferenc 73  
Vergano, Aldo 71  
Vidor Ferike 69, 76  
Viertel, Berthold 44, 72  
Viertel, Elisabeth 73  
Voinovich Géza 81  
Vörösmarty Mihály 16

Waldbauer Imre 54  
Weiner Leó 54

Weinert, Erich 72  
Wieden 58  
William-Willmont 58  
Woelf H. 72

Yally, Fannina 72

Zalai Béla 15  
Zilahy Lajos 72  
Zeiss Th. H. 72  
Zweig, Stefan 27, 44, 58, 72

Zseljabusszkij 72



## R ö v i d í t é s e k

Autogr.	- - autográf
f.	- - folio
fr.	- - francia
fvk.	- - félvászonkötés
h.é.n.	- - hely, év nélkül
h.n.	- - hely nélkül
k.n.	- - keltezés nélkül
kül.	- - különböző
m.	- - magyar (csak akkor írjuk ki, ha ugyanabban az anyagban másnyelvű iratok is vannak)
ném.	- - német
ny.	- - nyelvű
nyomt.	- - nyomtatvány vagy nyomtatott
p.	- - pagina (nyomtatott anyag esetében)
pl.	- - példány
soksz.	- - sokszorosított irat
sztln.	- - számozatlan
( )	- - ha a levél keltezése zárójelben van, nem a levél közli a dátumot, hanem postabélyegző alapján, vagy külső segédeszköz segítségével állapítottuk meg.



## DER HANDSCHRIFTLICHE NACHLASS VON BÉLA BALÁZS IN DER BIBLIOTHEK DER UNGARISCHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

Die Bibliothek der Ungarischen Akademie der Wissenschaften beginnt mit diesem Hefte eine neue Reihe zu veröffentlichen, die Verzeichnisse einzelner Nachlässe, Kataloge der abgeschlossenen alten Fächern der Handschriftenabteilung, usw. enthalten wird.

Das erste Heft gibt die Beschreibung des Nachlasses von Béla Balázs, die Fachleute verschiedener Gebieten interessieren könnte: Balázs war nicht nur Dichter, Prosaiker und Dramatiker, sondern war selber Verfasser mancher Filme und schaffte auch als Filmtheoretiker und Filmdramaturg Wesentliches, und erregte damit internationale Interesse. Als Emigrant lebte er längere Zeit in Österreich, in Deutschland und in der Sowjetunion, und spielte auch überall im literarischen Leben eine Rolle.

Die Beschreibung seines Nachlasses besteht aus drei Kapiteln. Das erste schildert kurz die Geschichte des Nachlasses: wie und warum die Handschriften in zwei verschiedenen Zeitpunkten von der Bibliothek der Ungarischen Akademie der Wissenschaften erworben wurden: welche von diesen früher verlorengegangen, und welche seither wieder zum Vorschein gekommen sind. In diesem Kapitel werden auch die Methoden der Anordnung des Nachlasses geschildert.

Das zweite Kapitel durchblickt den Nachlass chronologisch, gemäss der einzelnen Perioden des Lebens des Schriftstellers. Es wird eine besondere Aufmerksamkeit den neuen Angaben des Nachlasses gewidmet, die unsere bisherige Kenntnisse korrigieren oder ändern. (Z. B. Auftauchen und Wandlungen einzelner Themen: seine verschiedenen freundschaftlichen Verhältnisse, und deren Auswirkung: literarische Verbindungen mit ausländischen Schriftstellern: Einzelheiten seiner Tätigkeit in der Sowjetunion, die bisher kaum bekannt waren, u. A.) Das Kapitel stützt sich hauptsächlich auf die Tagebücher und Briefe von Balázs.

Das dritte Kapitel enthält den Katalog des Nachlasses in folgender Reihe:

- I. Literarische Werke,
- II. Wirken des Autors betreffende Schriften (Vorlesungen, Reden, Notizen, Berichte, Entwürfe etc.),
- III. Dokumente seines Lebens, seiner finanziellen Verhältnisse, Verträge etc.
- IV. Korrespondenz,
- V. Photographien,
- VI. Werke anderer Autoren im Nachlass,
- VIII. Geschichte des Nachlasses betreffende Dokumente.





Balázs Béla fiatalkori képe.





Forgatás közben.



A közhírség és rendeltetés az, hogy bolcsaságot  
lobbanó lovagiaságot, nagy duragszót, diffidenciát nem ismer-  
nő bizalmatlanságot. Spóvalast ami, begjelleneklancsok hanc,  
hogy nem tud semmit elhallgatni, titokban tartani  
azt, hogy emelk nem érti gútságot mert ottlón érti  
magát az emberek között. Itt éppen azt a jellemtelen-  
maga elerékeset jelentem a jira, hogy rókionabban  
éppen sokszor elhítkai fejezvebarátainmal.

Megint és mindig a jellen, und oluc Ende.

Regeje jómotivuma. A főtös nem jellen, hanem  
kiját a jellenint. Lásan és nehesen a végi talán  
jellen len belole. A főtös alaktos maga kónil amál  
desebb karakancsú látja az ő vája és rajtuk  
Röspontli a magiét.

De az hogy ez a regin a jira megérte  
hogy világbaforinatk kellett jönnie. hogy küssi még vörpá-  
tojta bevenem, az jilón azt jellenti, hogy én magam elki-  
gátnak emel a procedurával és sok kaland és kuc-  
sis után megtalálham jellenint. Amu opimóra kellett sárga-  
sen elhítkai vele. Spótsigaz volt ná mint egy mhadre  
mög nélkül nem lehetett hitogatola. Mert azt érz  
a jellen a lelele mhadre, nem a hija. A jellen  
ez kérsiti: methodus az élet köjett mhadre. Mha  
az emberek már képbis van a raját jellene: tudja  
mha maga befest automatikusan csokkenteti.



Az Árvíz  
 - Részlet Balázs Béla Kardánra megjelölő, a'lmódó  
 ifjúság című elbeszéléseiből. [A. K. K. K.]

ÁLMÓDÓ IFJUSÁG

+ tak

Az ember csak úgy találomra dudozgat és oda se gondol. Egysszer csak észreveszi, hogy valami határozott, közök dal látni alakul ki. Akkor megáll az ember: hogy is volt ez? Akkor visszatapogat a dal első, kezdő hangjait felé. Mígnem zott bár is el is felejtet éket, de a melódiaának immár világos vonalán visszaszalad az utának és felidőzhetedjék. Mert a múltak merült hangok láncán az összefüggésük ért el a kiemelt emlékekbe.

Az ember csak úgy találomra él és oda se gondol. Egysszer csak észreveszi, hogy az egész valami határozott és értelmes alakba formálódik akár egy dallam, mintha nem csak véletlen slót volna, hanem meganabott sora. Akkor megáll az ember is visszaszá a kezdőt felé. És rá elfelejtett dolgok válnak ki a múltak ködéből. Kiemelt slót a melódia összefüggő törvénye. Mert az egész dalnak jelen van minden új hangban és az egész sora minden új eseményben. Mert a dalban a hangok minnek, de az utolsók az elsőképp utának és a link kapjuk értelmeiket. Így idénik egymást. Megmult pillanatok sörédnek el az az értelmes egész szerves egységben: az slót melódijában.

Th. elbeszélés

Az Árvíz

/ A nagy árvíz az egész országban szép nagy. Az árvíz a nagy víz. A nagy víz a nagy víz. A nagy víz a nagy víz.

Ha vízszint-kintek, multakat valahogy térben látom. Táj-képeket, vidékeket látok, utcákat és szobákat. De nem épen szole-  
 melveken mult eseményei valóban lejatszódtak. Mert emlékező-  
 sem színjátékainak eme színtereit a rajtuk történő események  
 festik meg. A szobák vagy utcák derűsek, vagy komorak, tágasak  
 vagy nyomottak, a szerint, milyen jelenetre emlékesen épen. A tá-  
 -jék részese az eseménynek. A vidék is történelmi, azoba csak  
 egy másik arca halott apának, ~~ELKÉPZELT ÉNEMEK~~ aki feke-  
 szik benne. ~~Katonsen már benne volt és csak kicsit késle.~~ Épen  
 úgy, ahogy álmainkban is az események és színterek egy ugránazon  
 anyagból valók.

Th. H. az álmainkban  
 az emlékező-  
 sem színjátékainak  
 eme színtereit  
 a rajtuk történő  
 események festik  
 meg.



## TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
I. ELŐSZÓ. . . . .	3
VORWORT . . . . .	5
II. BALÁZS BÉLA HAGYATÉKA AZ AKADÉMIAI KÖNYVTÁR KÉZIRATTÁRÁBAN	
1. A hagyaték története . . . . .	7
2. A hagyaték ismertetése . . . . .	13
III. A HAGYATÉK KATALÓGUSA	
1. Prózai munkák . . . . .	31
2. Versek . . . . .	34
3. Drámák. . . . .	34
4. Tanulmányok, cikkek . . . . .	37
5. Filmnovellák, forgatókönyvek, filmesztétika . . . . .	41
6. Működésére vonatkozó iratok . . . . .	42
7. Szovjetunióbeli működésének iratai . . . . .	43
8. Műveiről írt kritikák . . . . .	49
9. Vegyes iratok, töredékek . . . . .	50
10. Szerződések, személyi iratok . . . . .	51
11. Levelezés . . . . .	53
12. Fényképek . . . . .	77
13. Naplók . . . . .	78
14. Idegen szerzők művei . . . . .	79
15. A hagyatékra vonatkozó iratok . . . . .	81
NÉVMUTATÓ . . . . .	83
RÖVIDÍTÉSEK . . . . .	87
ZUSAMMENFASSUNG . . . . .	89
KÉPEK . . . . .	91

Alak B/5 — Terjedelem  $6\frac{3}{4}$  iv A/5  
Megjelenés 1966 — Példányszám 600  
Felelős kiadó: az MTA Könyvtárának igazgatója  
Bp. V., Roosevelt tér 9.  
Készült:  
az MTA KESZ sokszorosító üzemében  
Budapest  
F. v.: Szabó Gyula

**A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA  
KÉZIRATTÁRÁNAK KATALÓGUSAI**

**1. F. CSANAK Dóra: Balázs Béla hagyatéka az Akadémiai Könyvtár Kézirattárában.  
Bp. 1966.**





